

2011 m. gruodžio 23 d., penktadienis

Nr. 46 (968) | Kaina 2,50 Lt

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

Sveiki sulaukę šventų Kalėdų!

2

Teatro metai

4

Baleto metai

5

Vilnius – atsikeliantis miestas

7

Kas įsiminė 2011-aisiais

12

Naujas „Kinas“

Vidmantas Ilčiukas. „Užupio 22“. 2008 m.

Snigs

Agnė Narušytė

Vieną rytą lengvai ir neatsakin-gai snigo. Neatsakingai, nes šiaip kruopščiai surinktos snaigūs figūros nusileidusios į miestą išnykdavo nė kiek nepridengdamos vakarykštés dienos nuovargiu pasruvuusi šali-gatvių, nuo lapkričio lietaus vis dar neišspagiriojusios žolės, ant suolo miegančio valkatos, šunų išmatų – nieko. Danguje – iš lėto krentanti begalybė, žemėje – viskas kaip vi-sada. Ruda. Dabar, kai rašau, yra likęs tik to vaizdo prisiminimas – oras po truputį šalą, jau galima čiūž-telėti per balas, bet sniego kaip nėr, taip nėr.

„O, kad Kalėdoms pasnigtu!“ – vakar išgirdau, kaip Vilniaus dailės akademijoje prie tualetų viena kitai atsiduso valytojos. Pažvelgiau pro langą į Botanikos sodą – nieko. Čia mano galvoje pradėjo suktis vienas užmirštas filmas. Tiksliau – jo pabaiga. Nuo darbų ir nemeilės nusikalusi moteris, nebesugalvoda-ma, kaip nuo despoto vyro išgelbėti save ir vaikus, jiems sumigus, Kalėdų proga atsuka dujas. Bet staiga ji mato – už lango sninga. Puola vi-

sus žadinti, atidaro langą, užsuka dujas ir sako visa švytėdama: „Žiū-rékit!“ Kokia laimė. Baltos Kalėdos. Sniegas išgelbėja kokias dešimt gyvybių. Sutikia vilties. Dabar gy-venimas bus kitoks. Kodėl tie balti šalčio kąsneliai tokie galingi? Argi ne keista?

Visose žieminėse svajonėse ir pa-sakose sniegas ne tiek paslepinia, kiek panaikina kasdienybę, apibendrina pasaulį, spindinčiu dangčiu prisle-gia jo ištižimą, išbalina aikštės ir pievas lyg ką tik išskalbtas drobes. Sniegas bekvapis. Ir begarsis, tik moka girdždėti po kojomis. Sniegas viską pataisys: nebebus nei duobių, nei šiukšlių, nei vasaros mirties įrodymų. Stogai nebeskylėti. Medžiai nebesurūdiję. Batai nebešliurpsi. Visur gražu, viskas tobula, ypač kol tų paklodžių nepripédadu diena. Ir niekas dar nenori galvoti apie būsi-mą pajuodusį kiautą, kuriuo visą žiemą uždengtos gatvės atrodis lyg Marso laukai. Iš pradžių bus tiesiog balta. Pauzės tuštuma. Tokiame pa-saulyje rimtai dirbtai neįmanoma – tai tiesiausias kelias į šventę. Štai apie ką svajoja valytojos. Ir visi ki-ti. Apie mažytė laisvės iliuziją, plo-

nesnį ar storesnį svajonės sluoksnį – tik paslepkitė nuo mūsų tikrovę!

Bet kodėl taip reikia, kad snigtų būtent per Kalėdas? Juk ir šiaip – šventė. Ar nevertėtų pataupyti nau-jos, ką tik iškritusio sniego toms pus-tamsėms dienoms, kai nebus nei mirgančių lempučių, nei angelais aplipusių eglų, nei pasakų apie do-vanas nešantį senį, nei prie vieno stalo susirinkusių kūnų šilumos?

Ne, taip nieko neišeis. Reikia efekto. Néra lengva pajusti, kad Kalėdos – kai kas daugiau nei leidimas prisivalgyti ir svaigti nuo pat ryto. Ir gauti krūvą nereikalingą, bet mielų daiktą. Per daugybę metų ri-tualas nusidėvi. Pasimetėjo prasmė. Kažin dėl ko čia mes... O štai ant žemės nusileidęs sniegas gali kilti telėti sielos likučius aukšteliui. Vėl nekalta balta Lietuva. Kaip nuota-kos suknelė. Dar nesutepta iš šaukšto iškritusiais burokais. Be to, Kalėdos – stebulkų metas. Taip skelbia reklama ir kitos manipuliavimo ma-sine sąmone priemonės. Todėl rei-kiia, kad sniegas retuotų stebuklą

NUKELTA | 6 PSL.

Kalėdiniai parodymai

Bendradarbiaujant su redakcinėmis struktūromis

Valdas Gedgaudas

Pasiūlymas, paraginimas pagalvoti apie besibaigiančius metus, prisiminti ką nors reikšmingą žmogų, pastarąjį penktmetį į teatrą einančiam ne tiek, kiek galėtų, jeigu norėtų, arba atvirksčiai, ne tiek, kiek norėtų, jeigu galėtų, taip sakant, ilgas kojas jei turėtų, – nėra nemalonus ar trikdantis, bet šiek tiek keistas.

Kalėdinius anketininkas privalo būti daug matęs, daug regejės, toks nepavargstantis, daug žadantis ir neprilygstančias trūsėjas, o aš – viso labai specialus liudytojas (tokį statusą vieną aptyamsi rudenys ryta prieš keletą metų iškilmingai su(si)teikiai), romaičių tūnanti savų užribiu kontekstuose arba savų kontekstus užribiuose.

Specialus liudytojas, remdamasis kartais laisva valia ir nedala sivekiu protu, bendradarbiaujančios su redakcinėmis struktūromis duodamas parodymus apie galimai padarytas nusikaltamas veikas (dažnai ir jo paties), tačiau įtariamuoju netampa ir nėra traukiama kolektyvinėn baudžiamojon atsakomybėn (t.y. sodinamas į teatro kritikų gildijos galerą eksibicionistiškai žyti mažojo drūtos lietuviškos Melpomenės kojos pirsėlio). Tad bendradarbiauju, liudiju, prisimenu. O ką!?

Pirmiausia išėjusius – Valentiną Klimą, Eugeniją Bajortę, Antaniną Mackevičiūtę, Ireną Leonavičiūtę, Bratkaušienę, Rūtą Staliliūnaitę, Jūratę Paulėkaitę, Vidą Savičiūnaitę, Algę Savickaitę...

Prisimenu kapitalinę Rasos Vainauskaitės monografiją „Laikinumo teatras. Lietuvių režisūros po-kyčiai 1990–2001 metais“ (Lietuvos kultūros tyrimų institutas) – mūsų teatrologinės minties kontekste daugeliu požiūrių unikalą knygą, aistiringai ir nuodugniai reflektuojančią praečių amžiaus paskutinio dešimtmečio lietuvių teatro kaitos ir lūžio taškus. Aktualiajų vieno autoriaus naujosios lietuvių teatro istorijos versiją. Beveik viskas, apie ką ten rašoma, – autorės matyta, regečia (ir ne po vieną, ir ne po du kartus), girdėta, jausta, pergyventa, išgyventa. Tiesiogiai. Be tarpininkų. Bet objektyvumo ir subjektivumo balansas knygoje – puikiu susatyguotas, pusiausvyra išlaikoma. Ir padaryta tai su aukšto lygio filologine kultūra, kuri paradoksaliai sukuria, vaizdžiai tariant, pridėtinę vertę: moksliniam-akademiniam-teatrolėgiui „Laikinumo teatro“ monografijos stiliui suteikia gyvo meninio teksto statusą.

Prisimenu puikią Ramunės Marcinkevičiūtės knygą „Patirčių realizmas. Dalios Tamulevičiūtės kūrybinės biografijos studija“ (Kultūros barai), kurioje per iškalbingas aktorių išpažintis glaustai atskleidžiama Jaunimo teatro gimimo, brendimo, suklestėjimo, sužaigždėjimo, šlovės, išsigimimo ir žlugimo istorija.

Prisimenu Rūtos Oginskaitės „Jausmų repeticijas. Metus su aktoriu Vladu Bagdonu“ (Tyto alba), gimusius iš nostalgijos, iš ilgesio

Aktorui. Puikus opusas: gerai struktūruotas, iraudintas, temperuotas Bagdonas.

Prisimenu Faustą Latėną, šiai metais labai norėjusi gauti Nacionalinę kultūros ir meno premiją. Bet negavusį. Gal ir gerai, kad ne. Kandidatas iš pirmo žvilgsnio lyg ir labai tinkamas, prakilnas, solidus, blizgantis, ne be gabumų, o muzika kur?.. Stambios kur formos?.. Užsižaidė, užsiposedžiavo, užschalturino ciniškai, iš spektaklio į spektaklį translīuodamas vis tą patį „Misere“. Galbūt iškėjo, kad mechaniskas kartojimas ir kartojimas atvers didžių kūrybos slėpinį. Seniai spėjė į moralinę ir techninę discipliną. Tegul stanišlavskiai ir baltos meškos dirba!..

Prisimenu Rimą Tuminą, iškeliausią maskolių karalystėn laimės ieškoti, su staciatiakais neva „Vardan Tos“ darbuotis, sutrypusi Teatro-Namų idėją. O viskas juk prasidėjo taip nekaltais – Suomiai, Reikjavikas ir jausmingos poetiškos kabbelės apie Ariadnės siūlą, visada parvesiantį namo.

Suvedžiotą Ariadnė kontroliniu šiuvi į galvą pribagė laisvasis Vorošilovo šaulys Michailas Uljanovas, o stebuklingą siūlą, kaip legendinį trofējų, įteikė vyriausiam Kremliaus dantistui, idant VIP pacientams pramasą žuotų pavargusių tarpudančius.

Prisimenu tris Stanislovo Kuzmos Mūzas ant Nacionalinio stogo, jau net ne Mūzas, o Erinijas, supulingai klykiančias – „Aš emigruo-

siu!“, „Aš žudysiu!“, „Aš tapsiu žvaigžde!“. Nors misija beveik neįmanoma, aukų dar, tikėtina, bus. Budraičio–Liugos šméklių protokolas.

Prisimenu Joną Vaiką, palikusį Rusdramą savieigai ir sekmingai aptarnaujantį kitus teatrus. Nors kažkada kandidatuodamas į vadovo postą švelniai, minkštai tikino: „Tik tai pradėta „Svajonių piligrimą“ Mažajame užbaigsiu, o tada jau tikrai daugiau niekur, nė šast...“. Prisimenu, kad tuomet pagalvojau – mėto pėdas, kalba netiesą gal net pats nesuprastamas, jog – paprasčiausiai meluoja. Igudeš permanentinio sunkmečio rezistentas.

Prisimenu naujają Panevėžio Juozzo Miltinio dramos teatro vadovą Romualdą Vikšraitį, kuris, vos apsilęs kojas teatre, vadovaudamas atseit estetiniai motyvais oficialiai kreipėsi į Kelių policiją, siūlydamas pro teatrą važiuojantį automobilių drautą nukreipti priešingą kryptimi. Taip esą būtų ne tik gražiau, bet ir garbingiau, nes šiuo metu automobilių vairuotojai ir keleiviai priversti atsukti nugara ne tili pačiam teatrui, bet ir jo įkūrėjui J. Miltiniui. Prisimenu, kad perskaite šią keistą žinią pagalvojau, jog R. Vikšraitis yra labai labai seniai specifine prasme savaip išprotėjęs žmogus ir Panevėžio teatru – nelabai pasisek.

Prisimenu agrarinio mūsų tautos razbaininko Tado Blindos jaunesnįjį brolį, taurujį Motiejų – Algį Matulionį, kuris šešiolika metų Teatro sąjungoje viešpatavo ir tvarkėsi taip,

kad iš jos liko tik kraujas ir pelenai.

Prisimenu Gintaro Varno aimaną, kad jis daugiau niekada niekada nebebalsuos už konservatorius.

Prisimenu Oskarą Koršunovą, šį rudenį pareiškusį, kad OKT, vienuolika metų vykdę Nacionalinio dramos teatro misiją, dabar, praradęs savo būtą svarbą visuomenėje, pagaliau traukiasi į mažesnes erdves, paribus. Gal iš tiesų mūsų teatras kartais – tarytumei ta neigali, stebuklinė autinė dukra, įklinta liguistoje, tėtušikoje (po)socialinio Prospero pasamonėje?..

Prisimenu virš „paribio naktiraščių“ stabiliai levituojantį Konstantiną Borkovskį – kad ir į kokį teatrinių renginių užklyustum, – visada orų, pasitempuši, su tamsiais akiainis, placiakraštė fetrinė skrybėle ar sidabru siuvinėta juoda tiubeteika, raudona rožė rankoje, visu kūnu masyviai gręžiantį, košiantį, rūšiuojantį, klasifikuojantį auditorijos-publikos žanrinius porūšius, emocinę konsteliaciją ir galvoje rikiuojantį būsimų rašinių antraštes, pastraipas, išnašas, paantraštes, savų teatologinių ižvalgų kolontitulus.

Prisimenu, kad kada nors viso to nenaprastai trūks. Kai blausėjančios sąmonės ekrane, anot Rolando Rastausko, palengva išsižiebs nesvariai siūbuojantis užrašas – „Villa Alzheimer“. Ir tada kiekvieną mikelį dieną brékš sutemusios, apatiškos Kalėdos. Ir personalo skyrius švęsti leis – tik be kūciukų, avžių kisieliaus, vyno ar aguonų pieno.

Ne tik šventės, bet nuolat su mumis

Kas išliko atminty po prabėgusių teatrinių metų

Konstantinas Borkovskis

Sielon išmigo Dalios Tamulevičiūtės žilagalvės mokytojos Marijos Bakanavičienės žodžiai per režisierės vardo teatrinių festivalių uždarymą Varėnoje. Ji kalbėjo, kad teatro menas suteikia šventiškumo, sielos pakylėjimo akimirką, galimybę atitrūkti nuo pilkos kasdienybės ir pasinerti į prasmingų, kilnių minčių ir jausmų pasauly. Tos pačios giluminės prasmės persunktas man pasirodė svarbiausias, mano galva, metų teatrinių išvykis – Ramunės Marcinkevičiūtės knyga „Patirčių realizmas“ apie režisierę Dalią Tamulevičiūtę.

I pirmą planą šiemet vėl iškilo teatro vadybininkai – Audronis Liuga, Martynas Budraitis, Audra Žukaitė, Audronis Imbrasas, Sigitas Klibavicius ir kt. Jie padovanojo mums labai įvairaus formato, masto, turinio ir „svorio“ festivalius. „Naujosių dramos akcija“, plastinio ir lėlių teatro „Skrajojanties festivalis“, „Naujojo cirko savaitgalis“, „Sirenos“, „Versmė“ – būtent šie teatrinių renginių nešė pagrindinį šventiškumo, gyvybingo teatriskumo krūvį.

Kaip išplėstinis, savo prasmėmis toli besidriekiantis festivalis, buvo sumanytas ir naujas Nacionalinio dramos teatro sezona. Taip jis ir vyksta, ir jo premierų serija – „Fundamentalistai“, „Chaosas“, „Tautos priešas“, „Išvarymas“ – tėsiasi, nors ir pradome šio proceso *spiritus movens*, scenografię Jūratę Paulėkaitę.

Teatro meno metraštinių gildijoje – sumaištis. Šiemet vyko dvi įdomios jaunų teatrolegų konferencijos, viena surengta Kauno Vytauto Didžiojo universitete, kita – Vilniuje, Lietuvos teatro, muzikos ir kino akademijoje, bet jų praktinių rezultatų gausos kol kas nematyti. Teatriniėje periodikoje tebetrūksta rašinių apie premjeras ir kitas mūsų profesionalioje teatro realijas, trūksta rašančiųjų, galop – katastrofiškai trūksta pačių teatrinių leidinių. Teatro kritika patirdamas organizacinių šokų terapiją. Šiaulių teatras išnyko iš bendro horizonto, pasinéręs į savo jubilieinių nuotaikų sūkuri. Bet ryškiai sužiba festivaliai – Rokiškyje, Kaune, jau minėtas Varėnoje.

Laikui bėgant, atminty išlieka išpūdziai ir nuotropos, kurių reikš-

Eugenija Bendoriūtė ir Aleksandras Rubinovas Kauno kamerinio teatro spektaklyje „Penki vakarai“ (rež. Algimantas Pociūnas)

dies“; švelnia nostalgija imantis už gerklės Eugenijos Bendoriūtės ir Aleksandro Rubinovo duetas Kauko kamerinio teatro spektaklyje „Penki vakarai“; neįsnaudotu artistiškumu sujaudinęs Jūratės Onaitės epizodinis vaidmuo Kauno dramos spektaklyje „Antigonė Sibire“; aktoriaus ir vienuolio Kęstučio Marčiulyno ne šio krašto veidas monospektaklyje Yukio Mishimos „Aukso šventykla“; „cezario grupės“ aktorių Vilmos Raubaitės išorinis ir vieninis žanro perteikimo tobulumas spektaklyje „Nutolę toliai“; aktorių Severijos Janušauskaitės kerintis nieko neveikimas spektaklyje „Persono“; aktoriaus Vytauto Anužio galingas temperamentas, ištisine raudona gija bréziamas per visus jo šio sezono vaidmenis skirtinguose teatrause; aktoriaus Valentino Kirjevo spindinčios akys Rusų dramos teatro spektaklyje „Tas, kuris gauna antausius“; tobula plastinė, sceniška ir turinio suvokimo harmonija trupės „La Scabreuse“ iš Prancūzijos spektaklyje „Taitas“ („Nauj

NUKELTA | 3 PSL.

Ištremtieji, išsilaisvinusieji

Kalendoriniams teatro metams baigiantis

Rasa Vasinauskaitė

Nekyla ranka rašyti apie praeinančius teatro metus be dar vienos premjeros. Šiąkak LNDT rodo Marius Ivaškevičiaus ir Oskaro Koršunovo „Išvarymą“, suintriavusį ne tik tema, bet ir netikėtu pristatymu, surinkusi žurnalistus ir smalsuolius Vilniaus oro uoste. Stengiuosi nepasiduoti reklaminiams triukams, bet jaučiuosi lygiai tokia pati jų įkaitė kaip ir tie, kurių dėmesį dar rudens pradžioje apšaudė trys gręsmingi naujajai LNDT sezono žadantys stendai. Vienas jų, be abejonių, buvo skirtas „Išvarymui“, apie kurį dabar, prieš premjera, skelbiama: „Ten didesnės galimybės nebūti“. Gražus Londono atvirukas, kurį laiko nuo darbo sudiržusios rankos pajuodusiom panagėm... Laukiant dar vieno mito nuvainikavimo, atrodo, neįmanoma sudėlioti visų taškų ant į. Juolab kad, žvelgiant į 2012-ųjų pradžios LNDT repertuarą, matyti po intensyvaus starto gržtantis normalus, jei nesakyti silpnokas, kvėpavimas – vaidinami ankstesnių sezono spektakliai.

Man ši kalendoriniai teatro metai siejosi su naujai atrastomis senomis temomis. Jų ne taip jau ir daug – krizė, atskirtis, desperacija, įsisukusios į gyvenimo kasdienybę ir paveikusios žmonių santykius, tarpautę, būtų. Tik škurt ir kasdienybę, ir santykiai turi labai aiškią laikinę ir geografinę apibrėžtį – viskas vyksta ne šiaip sau, bet su mumis, kurie štai jau du dešimtmecius tempiam paskui save praeities naštą. Ivaškevičius sako savo pjesėje panudojės lietuvių emigrantų Londono kalbą tokią, kokia yra – tos kartos, kuri maždaug prieš dyliką metų buvo jaunimas. Ši kalba atkeliaavo „iš tos praeities“...

Koršunovas statė Shakespeare'o „Audrą“, o pastatė „Mirandą“ –

žiaurią pasaką apie neigalią mergaitę, užaugintą tévo, kuris ją auklėjo ir pažindino su pasauliu, skaitydamas šią pjesę. Visad mėgstantis įvesti žiūrovus į savo spektaklio kontekstą, režisierius prieš premjerą paaikiino – tai disidentinė sala Sovietų Sąjungoje, į šią salą ištremtas kūrėjas, intelektualas. Pirmosios aliuzijos akiavaizdžios – režisierius ir dailininkas Dainius Liškevičius restauruoja ankštą sovietinį kambarį, pilną knygų ir daiktų, šeimininkas gaudo antena radijo bangas, nespalvotas televizorių transliuoja „Vremia“ ir „Gulbių ežerą“, o prikaustyta prie fotelio nebyly jo duktė bando atkartoti balerinos plastiką. Mergaitė taps Miranda, pavirs Arijeliu, pašoks, išsilaisvinusi iš savo kokono-kūno, bet iki to turės patirti visus įmanamus išbandymus – prievertą, išdavystę, kančią, kuriuos jai vis ruoš tėvas, apsišarvuodamas kantrybe, užgerdamas degtinės ir pats suvaidindamas svarbiausius „Audros“ personazus.

Žiūrėti „Mirandą“ nėra lengva, turbūt ne ką lengviau ją vaidinti, aktoriams Airidai Gintautaitė ir Povilui Budriui kuriant nebe vaidmenis, o tarsi vaikščiojant pasamonės ašmenimis. Koršunovas savo spektakliuose dažnai naudoja „uždraustą techniką“ – atgrasius, brutalius vaizdinius ar ausų rėžiančius garsus, pritinkusius kažin kokios infernalės jėgos. Čia ši technika iškalbinaga – ji įneša įtūžio, pasipričinimo ir savęs įveikimo gaidą, kuri įprasma ne tik šio vienšiaus, bet apskritai kūrybos-audros aktą, kai svarbi tampa kiekviena aplinkos ar po ranka pakliuviusi detalė, įkaitinta sąmonė neveržomai nuklysta į tolimiausius vaizduotės pasaulius, o šiam aktui pasibaigus neišvengiamai ateina mirtis.

Lietuvoje, kitaip nei užsienyje, „Miranda“ nesulaukė įvairesnių in-

terpretacijų, nors būtent šiuo spektakliu režisierius priartėjo prie menininkui itin jautrios temos – kokias mirandas ir kaip sukuria ištremtieji. Ir tas sovietinis kambarys neatsitiktinės – per ji Koršunovas nuklysta į savo vaikystės, jaunystės laikus, Prosperui suteikdamas anuometinio keistuolio pavidalą. Išvyto, išduoto, pažeminto žmogaus, kurio galvoje dūžgia to laiko herojų frases ir kurį kankina šekspyriškiems nusikalitimams prilygstanti patirtis. „Miranda“ apglėbia tikrovę ir svajonių, sapnų pasaulius, kur sapnai vis tiek yra stipresni – realizmą iškreipia teatriniis išrealizmas, ir supranti, kad ši ištrėmimo sala, šis tirštas atpažįstamų (ar supažindinančių) daiktų kambarių nėra vien istorinė nuoroda. Tai mitinė atminties teritorija, persmelkta trauminiu patyrimo. Traumas galima sublimuoti, atmintis – atšiauri, bet vis tiek yra vienintelė priebergė tam, kas ją turi. Prosperas kuria Mirandą iš savo traumų ir atminties, per ją išlaisvina savo sielą.

Apsivalymo motyvai, Jono Juraso žodžiais tariant, būdingi tiems šiumečiams spektakliams, kuriuos statė vyresni režisieriai. Ir turbūt nieko keista – kai kas svarbus liko neišsakyta, neatverta, kas susiję būtent su ta traumine atmintimi. Ne todėl, kad spektaklį būtų norima parversti istorijos pamoka, o greičiau tam, kad jis sužadintų kitokį atpažinimo jausmą. Aristotelis tai vadino *anagnorisis* – perėjimu nuo neįmanymo prie pažinimo, kuris suteikia naują žinojimą. Jurašas Kauno dramos teatre stato jaunos suomių autorė Sofi Oksancen „Apsivalymą“ apie moterį, kuri pasirašo sesers ištrėmimo nuosprendį; Kauno kamerinis teatras vaidina Daivos Čepauskaitės „Dieną ir naktį“ – pjesę apie susipynusių žydų ir lietuvių likimus ir neužgyjančią holokausto žaizdą; Aidas Giniotis su „Atviro rato“ komanda (auto)biografinius pasakojimus paverčia biografinėmis realių žmonių, susidūrusių su karo tikrove, istorijomis. Galbūt tokis atsukimas atgal kai kam gali sukelti ironišką šypsni, bet kiekvienas šių menininkų į klausimą „kodėl“, manau, atsakyty kaip Čepauskaitė: „Todėl, kad esu lietuvi, todėl, kad tai mūsų visų istorija, ir todėl, kad man ne tas pats, kas vyko, vyksta ar vyks Lietuvos.“

Prie šių spektaklių priskirčiau ir Rolando Atkočiūno „Hanana, kelkis ir eik“, ir Jono Vaitkaus „Visuomenės priešas“ – dėl tos pačios „man ne tas pats“ priežasties. Atkočiūnas ir scenografas Martinas Vilkaris rusų dramaturgo Germano Grekovo pjesės veikėjus apgyvendina skurdižioje ir pabrėžtinai natūralistinėje aplinkoje – kaimo troboje, kur miegama, valgoma, geriamama, sergamama, mirštama ir karštligiškai skaitomos knygos. Režisierius pakeitė veikėjų vardus ir vietovardžius lietuviškais, tuo papiktindamas Pan-

„Miranda“

D. Matvejevo nuotr.

vėžio žiūrovus, ižvelgusius spektaklyje tik nesiliaujančios girtuoklystés ir nepakeliamos buities atvaizdavimą. Nors nei girtuoklysté, nei davinis ar moralinis nuosmukis čia neskalojami. Vieną svarbiausius vaidmenų kuria režisierius speciailiai iš Kauno dramos teatro pakviesi aktorė Inesa Paliulyté – jos smulkutė, tūkstančius mažyčių žingsnelių per dieną savo troboje nueinanti Liuda tik štai taip atsiribodama nuo visko, kas galėtų sukelti kokius nors jausmus, įveikia bergždžiai bėgančio laiko tuštumą. Kaip ir Algirdo Paulavičiaus vaidinamas Liudos vyras Juozas – ēmęs ir nutilęs vieną dieną, nes nėra ką ir dėl ko kalbėti; arba – Rimanto Tereso Vaclovas, inteligentiskas ir ramus žmogus, atsibačius iš kito kaimo pas Liudą, tapęs įnamiu, nes pajautęs visiško apakimo ir mirties vienatvėje grësmę; arba Vidmantas Fijalkausko peraugės, bet proteliu įstrigęs jau niausias Liudos sūnus Stasiukas, pildantis savo vyriškus troškimus kumščiu, o dvasinį alkį – knygomis... Šie žmonės irgi „iš praeities“, likusieji ir savaip ištremtieji.

Nesakau, kad šie spektakliai atveria naujus teatro kelius, sukrečia neišbandytą formą. Naujumo troškimas šiandien, kai garsiausiai pasaulio eksperimentatoriai atrodo besiską tarp savo ekspluatuojamų priemonių ir žiūrovai jų spektakliuose vis dažniau nuobodžiauja, darosi nepasiekiamu uždavinii. Net šiometės „Sirenos“ nebejinstę pramušti šios nuobodžio sienos, siūlydamos „paribinius“, suprask, netradicinius teatro pavyzdžius. O „Naujosios dramos akcijoje“ vienintelis „Mažas pasakojimas“ privertė suklusti ir išgyventi dokumentišką, nes asmenišką, kūrėjo patyrimą. Tad ir minėti lietuvių spektakliai svarbūs šiuo asmeniškumu, individualiai praeities ir dabarties pajauta, kuri priverčia išižūrėti į savo istoriją ir savo „antherojus“ – tuos, kurie išdavė ir slėpė, mylėjo ir žudė, atsidiūrė skirtingose barikadų pusėse kaip vieno kaimo ar kiemo vaikai.

Jūratė Paulėkaitė norėjo, kad „Visuomenės priešas“ peržengtų teatro ribas, Ibseno tekstas veiktu tiesiogiai, be metaforizuoto tarpininkavimo – kad būtų aišku, jog „viskas vyksta čia, dabar, su mumis ir iš tikruju“. Vaitkaus spektaklis pa-

siekė savo tikslą, bent prieš ir po premjeros sukėlė audringas reakcijas. Iš tikrujų senokai teatras taip buvo išsirėžęs į saugios ir tingios, „prasisiekusios“ visuomenės krantą, kad būtų apkaltintas atpažintais „tarybiniais lietuviško teatro džiaugsmais“. Koks gražus šis atminties / praeities blykstelėjimas, uždegės nuoširdų atpažinimo įnirši. Pasirodo, kad ir kaip būtume išoriškai pasikeitę, vartotume naujus žodžius ir gyventume kitoki gyvenimą, vis tiek esame iš tos pačios praeities.

Naujausioje savo knygoje „Jausmu repeticijos. Metai su Vladu Bagdonu“ teatro ir kino kritikė Rūta Oginskaitė susigrąžina aktorių. Vladas Bagdonas atsiveria kaip gyvas, kasdieniškas žmogus – su savo trūkuma, nuotaikomis, net ligomis. Knyga gimė iš autorės noro matyti aktorių scenoje ir puslapiose užfiksuoći tą nepakartojamą jausmą, kokį jai sukėlę vienas ar kitas Bagdono suvaidintas vaidmuo. O išsiliejo visa tai į servantesiškas noveles-dienoraštį, kur aktoriaus klijonės ir kelionės po prisiminimų ir teatro lankas primena donkichtoškus nuotykius. Na kad ir toks: „13 skirsnis, kuriamo Bagdonas pradeda nebesuprasti, iš kur jis ir i kur keliauja, o grįžę namo gauna stulbinamą gimbadienio dovaną“. Dovana iš gyvenimo realybės ir visai nedžiaugsminga (įstatymas panaikinti pensijas už nuopelnus), tačiau knygoje ir ji užima savo vietą. Bagdonas pernelygi tiesus, skaidrus kaip žmogus, „čionyklis“, iš šios rampos pusės, kad kurtų apie save legendas. Tačiau su autorės pagalba leidžiasi į jos avantiūrą – pasakoja, dalijasi, rašo, palikdamas jai laisvę sudėti viską į šeimininką ir subjektivų „aktoriaus romaną“. Oginskaitės knyga turi užtaiso sukelti tokį pat ažiotažą kaip Prezidento dienoraštiai – ištis mai-tai skirtumą tarp „spektaklinio“ ir realaus Bagdono, tarp vaidmenų ir to, kaip juos išlukštenuoja pats aktorius. Autorė skrupulingai fiksuoja Bagdono metus, vis sugrįždama prie svarbiausio – Otelo vaidmens, bet tikrasis knygos motyvas dar kitas – sustabdys tirpstančią atmintį, užrašyti autentišką patirtį.

O išsilaisvinusieji – šviesios at-

ATKELTA IŠ 2 PSL.

jojo cirko savaigalis“); dailininko Jono Arčikauskos prasmui, kultūrinui asociacijui ir didžiulių užmojų svinginantis derinys spektaklyje „Žuvėdra“ (teatras „Baltijskij dom“, rež. J. Vaitkus); Beno Šarkos kertinis teatrališumas dulkių kamuoliuose ir liepsnose; aktoriaus Povilo Budrio savižudiškai užsikrautas ant pečių sezono pradžios startas spektakliuose „Fundamentalistai“, „Miranda“, „Nusiaubta šalis“; dailininkės Martos Vosylitės sielos klyksmas – kompozicija pagal jos pačios pjesę šių metų „Versmės“ skaitymoose; aktoriaus Imanto Preco harmoniškas susiliejimas su vaidinimo tema ir valdomu objektu „Lélės“ teatro spektaklyje „Jūratė ir Kastautas“; žilagalvio Jono Vaitkaus beatodairiškas šuolis į audringus socialinius teatro vandenis, jo virtuoziškas manus valdymas spektaklyje „Tau-tos priešas“; provokuojanti J. Miltinio teatro spektaklio „Hanana,

kelkis ir eik“ scenografija, užbūriančios aktorių intonacijos ir ne-pamirštami veidai; aktorių ir publikos azartiskas bendravimas OKT spektaklyje „Dugnė“ per gastos Klaipėdos „Menų doke“; epiška spektaklio „Nusiaubta šalis“ laiko tėkmė, vyriškas klaipédiečių Igorio Reklaičio ir Gintaro Čajauskio ryžtas spektaklyje „Emigrantai“; laime švytinti Rūta Oginskaitė Rusų dramos teatro scenoje per jos knygos apie Vladą Bagdoną pristatymą; ne-regėtos tragedijos gelmės Eglės Gabrėnaitės – Vasos Železnovos – žvilgsnyje...

Tikriausia buvo dar daug visko, kas bėgant laikui iškilių atminty. Ir metai dar nesibaigė – dar laukia dvi premjeros: „Išvarymas“ Nacionaliniame dramos ir „Eglutė pas Ivanonu“ Rusų dramos teatruose... Nepamirštamu išpūdžių sąrašas ne-išvengiamai keisias, ir tai suteikia optimizmo.

O svarbiausia vertybė – kad buvome kartu. Prosit!

Tikintis atsinaujinimo

Baleto metai

Helmutas Šabasevičius

2011-ieji Lietuvos baleto istorijoje išliks kaip permanentų metai – jiems baigiantis su nerimu žvelgiant į priekį, viltingai tikintis kokybiniu artistiniu pajėgumų atsinaujinimo.

Vadovai

Rudenį LNOBT baleto trupės meno vadovės postą paliko Tatjana Sedunova, šias pareigas éjusi nuo 1993-ųjų. Baleto gyvenime tai – ypač ilgas laikotarpis, kurio reikšmę šokio meno raidai dar reikés évertinti. Per aštuoniolika metų atnaujinti arba pastatyti beveik visi klasikinio baleto repertuaro spektakliai, Lietuvos žiūrovai supažindinti su daugelio XX a. pabaigos – XXI a. pradžios Rusijos choreografų darbais, Lietuvoje dirbo ir kelelis originalius pastatymus sukûrė vienas kitas Vakarų Europos choreografas.

Vis dėlto psychologinis klimatas baleto trupėje nebuvò tinkamas – išryškėjusios ir paviešintos problemas paskatinio ieškoti naujo baleto trupės vado, juo tapti pakvietas choreografas Krzysztofas Pastoras – Varšuvos nacionalinio baleto vadovas ir reziduojantis Nyderlandų nacionalinio baleto choreografas. Baleto direktoriés pareigas pradéjo eiti Rūta Railaité-Butviliené – M.K. Čiurlionio menų mokyklos aukléninė, Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro solistė, nuo 1993-ųjų dirbusi pedagoginj baleto darbą Venesueloje. Naujuju baleto vadovu planai, pristatyti gruodžio 6 d., gretu permanentu nežadėjo ir skambiai pavadinimais nesišvaistė, tačiau pirmasis žingsnis – baleto artistų choreografinių bandymų dirbtuvės „Kūrybinis impulsas“ ir viešas naujų choreografinių épizodų koncertas – gal iš letargo pažadinti Lietuvos choreografiją ir tapti riunta paskata šiai vegetuojančiai Lietuvos teatrinės kūrybos sričiai atsinaujinti.

Spektakliai

Kiek vienpusiška, į klasikinių paveldą ir Rusijos šiuolaikinę choreografiją orientuota T. Sedunovos baleto vizija dar 2010 metais, minint Lietuvos baleto 85-metį, inspiravo naują, specialiai Lietuvos baleto trupei sukurtą Leo Delibes'o „Kopelijos“ versiją, kurią pastaté choreografas Kirilas Simonovas ir dailininkas Michailas Šemaičinas. Tai ryškus, choreografiškai ir vizualiai savitas spektaklis, išliekantis dabartiniu repertuaro lyderiu ir galintis būti įdomus ne tik mums, bet ir plačiai šiuolaikinės choreografijos tendencijomis besidomintiems baleto mėgėjams.

Tačiau ilgą laiką vyrausias Lietuvos baleto repertuaro kryptis aiškiai apibūdino ir istoriniu vadina mas rugpjūčio 23–28 d. vykës LNOBT bei Estijos teatro „Estonia“ apsikei-

timas spektakliais – suprantama, sąlygotas ir nevienodu nacionalinių scenų mastelių. Vienai ar kitaip, estus supažindinome su Rusijos choreografi Vladimiro Vasiljevo „Romeo ir Džuljeta“ (1993) ir Boriso Eifmano „Raudonaja Žizel“ (2001), mainais gavome D. Britanijos šokio kūrėjų Davido Nixono „Tris muškietininkus“ (Šiaurės baleto teatro spektaklis, sukurtas 2006, į Estiją perkeltas 2009-aisiais) ir Kennetho McMillano „Manon“ (spektaklis, sukurtas dar 1974 m., Taline pastytas šių metų balandžio).

Per keliolika metų visiškai nuskudusi lietuviškos choreografijos afiša siais metais mėgino atsinaujinti, tačiau paskutinę lietuviško baleto „Barbora Radvilaitė“ premjera repertuare atsirado vien todél, kad nutrūko derybos su Rolando Petit baleto „Pikų dama“ statytoja. Šis ambicingas choreografas Anželikos Cholinos darbas pastatytas su geriausiais ketinimais ir didele atsakomybe – ir sau, ir Lietuvos baleto, tačiau kokybiškai naujo impulso nei šokėjams, nei žiūrovams nepateikė. Tiesa, pirmą kartą per pastaruosius dešimtmečius pagrindinį vaidmenį šiam spektaklyje atlieka kvieštinė solistė – Klaipėdos muzikinio teatro artistė Beata Molytė, ją choreografe pamégo po jos sukurto vaidmens ACH teatro šokio spektaklyje „Ana Karenina“. Spektaklio bendraautorui scenografo Marijaus Jacovskio ir kostiumų dailininko Juozo Statkevičiaus pastangos taip pat vertos pagarbos – bet vis dėlto nesukuria tos meninės kokybės, kuria besalygiškai galéatum džiaugtis ir didžiuotis. Melodramatiška istorija, tikru asmenybų vardais pavadinti personažai tampa pančiai, trukdančiai spektakliui pakilti į abstraktesnės choreografinės fantazijos erdvę.

Kurį laiką vienintelė didesnės apimties šokio spektaklius stačiusi Anželika Cholina sulaukė konkurento – nuo 2010 m. veikiančios nedidelės baleto trupės ambicingu vadiniu „Baltic Ballet Group“. Jos vadovė, choreografe ir režisierė Marija Simona Šimulynaitė siais metais sukūrė du naujus vienaveiksmius spektaklius: „Arachné“ ir „Diagnozė: vyras“, jie rodomi šokio teatre. Gruodžio pabaigoje vienų metų sukaktį švęsianti trupė dar turės pakovoti dėl savo vietas Lietuvos baleto žemėlapje.

Šokėjai

2011-aisiais scenoje jau nebemantėm Egles Špokaitės, su atlikėjos karjera atsiweikinusios 2010 m. gruodžio 4 d. jubilejiname „Kopelijos“ spektaklyje. Visą savo energiją ji skiria „Egls ir Kristinos baleto mokyklai“, kuri, pradėjusi savo veiklą dar užpernai, atrodo, išibėgėja ir nebeketina apsiriboti vien sostinės vaikų mokymu – šiemet atidarytas mokyklos filialas Kaune. Gruodžio 18 d. Rusų dramos teatre vyko jau tradicinėmis tampančios

„Kopelija“

NUOTRAUKA IŠ LNOBT ARCHYVO

parodosios mokyklos pamokos.

Nemažai malonių išpūdžių šiam metais galima sieti su Olga Kononenko, dabartine Lietuvos baleto trupės primabalerina. Pastebimai subrendo jos Olimpija „Kopelijoje“ – žavi šokėjos judesi organišumas, muzikalumas, raiškiai jungiamos choreografinės frazės, taip pat – hofmaniški šio personažo artistinio pavidalo strichai. Nesenai (11 25) Konošenko pirmą kartą atliko Marinos vaidmenį Mikio Theodorakio balete „Graikas Zorba“ ir įtaigiai perteikė už savo teisę jausti ir mylēti kovojančios moters paveikslą. Naujausias balerinos darbas – pagrindinis „Barboros Radvilaitės“ vaidmuo (12 15). Tačiau šokėja buvo galima matyti ne tik pirmosiose programu eilutėse – atkreipia dėmesį ir smulkesnės jos partijos, kurias artistė atlieka nuotaikingai ir grakščiai – pavyzdžiu, Pas de trois Piotro Čaikovskio „Gulbių ežere“ (11 03). Vis dar gyvi pavasariniai „Don Kichoto“ išpūdžiai – čia Kononenko pirmą kartą atliko Mercedes vaidmenį, o prie šio pasiodymo sėkmės prisidėjo ir vienu ryškiausiu 2011 m. debiutu vadintinas Kipro Chlebinsko Espados vaidmuo.

Sava Lietuvos baleto trupėje jau tapo Anastasija Čumakova, atlikanti visas klasikinio repertuaro partijas – įsiminė jausmingas, raiškus jos sukurtas Nikijos paveikslas „Bajaderėje“ (10 22), trapus Odetos įvaizdis „Gulbių ežere“ (11 03).

Ši sezoną i sceną grįžo Miki Hamanaka, jos virtuoziško šokio Vilniaus publika buvo pasiliugusi. Tačiau ne tik šokio technika žvilgsnių kreipia ši balerina – paskutinis Adolphe'o Adamo „Žizel“ spektaklis (11 02) sudomino naujas artistinius ir choreografinius niuansais ir pirmajame, ir ypač antrajame veiksme, kurio adagio buvo sušoktas lengvai, poetiškai, su subtilais minorinius romantizmo atspalviais kuriant vėlės ir jos žemisoko mylimojo jaus-

ti (režisierė – Laima Adomaiteienė), išrašas bei dokumentinis filmas „Baleto aristokratas“ (režisierius Linas Augustis). Šokio mėgėjus pasiekė ir Mariaus Kraptavičiaus pokalbių su šokio menininkais knyga „Šokio alėjomis“ („Versus aureus“).

Mokykla

Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyriuje šiaisiai metais taip pat nestigo išvykių. Prieš metus parengta Leo Delibes'o „Kopeliją“ Šokio teatre papildė dar vienas spektaklis – „Baltaragio malūnas“ pagal Viačeslavą Ganelino muziką (premiera 03 20), kur sceninės ir artistinės patirties išgyja višus Baleto skyriaus klasų moksleivių. Skyriui nuo rudens vadovauja šiuolaikinio šokio kūrėja Lina Puodžiukaitė, jos pastangomis mokykloje pristatyta knyga „Deimantų ieškotoja“. Per pristatymą apie Lidiju Motiejūnaitę kalbėjo buvę jos mokiniai ir kolegos, taip pat buvo surengtas nedidelis koncertas – tame parodytos Loretos Bartusevičiūtės ir Jekaterinos Deineko sukurtos kompozicijos, šoko skyriaus moksleivis Laurynas Véjelis Džun (pedagogas Danielius Kiršys). Lapkričio 17 d. išvyko Šokio teatro pašventinimo iškilmės, šventino kunigas dr. Hansas Friedrichas Fischeris, mokyklos globėjas ir rėmėjas. Šia proga buvo surengtas ir koncertas – giedojø Romualdo Gražinio vadovaujamas mokyklos choras, M.K. Čiurlionio ir kitus kūrinius griežę Styginių kvartetas (mokytoja Audronė Vainiūnaitė) ir Smuikininkų ansamblis (vadovas Artūras Šilalė). Baleto skyriaus moksleiviai Grytė Dirmaitė (mokytoja Gražina Dautartienė), Samanta Lachinaitė (mokytoja Beatričė Tomaševičienė), Karolis Šemetas, Jeronimas Krivickas, Arnas Kunavičius (mokytojas Petras Skirmantas), Jonas Laucius (mokytojas Aleksandras Semionovas), Ernestas Barčaitis (mokytojas Danielius Kiršys) parengė sudėtingą klasikinio repertuaro variacijų programą, taip pat parodytą kompoziciją „Jūra – vandenynas“ ir ištrauka iš spektaklio „Baltaragio malūnas“.

Premjera

Paskutinę šiu metų baleto premjera, suplanuota dar prieš pusmetį, garantuoja žiūrovų dėmesį – tai baleto „Žydrasis Dunojus“ pagal Johanno Strausso muziką. Spektakli stato Lietuvos žinomi kūrėjai: choreografas Andrejus Melanjinas (jo „Spragtukas“ nuo 1996-ųjų rodomas iki šiol) ir jau šešis spektaklius sukuręs scenografas ir kostiumų dailininkas Viačeslavas Okunevas. „Romantine parodija“ paties choreografo pavadintas spektaklis žiūrovus nukels į XIX–XX a. sandūrą, kurios fone rutuliosis pagrindinių herojų meilės trikampis. Kaip klostysis Lietuvos baleto trupės, naujųjų jos vadovų ir publikos romanas, paaikškės naujuju 2012 metų kalendoriuje.

Vilnius – toks keistas miestas, kuris atsikelia

Pokalbis su Vitu Karčiauskui

Išgyvenęs karus, marus ir okupacijas, išsigydės daugelio gairų padarytas žaidžias, statytas ir perstatytas, Vilnius šiandien žengia nauju gyvenimo etapu. Šiuolaikiniai tempai keičia miesto veidą, tačiau Vilnius pernelyg nesipriehina – šalia pasauliniu mastu pripažintų mūrų vietą randa ir stiklas, ir blizgučiai. Apie praeities sasajas su dabartimi, miesto aktualijas ir problemas kalbamės su Kultūros paveldo departamento Vilniaus teritorinio padalinio vadovu Vitu Karčiauskui.

Prieš išrašant į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą Vilnius išlaikė vadinančią „autentiškumo testą“. Tačiau Vilniaus architektūra plėtojosi nenuosekliai, miesto kūną nuolat nikojo gaisrai. Tad kiek iš tikrujų autentikos yra išlikę Vilniuje?

Autentikos savyoka labai plati, ką reiškia autentiškas Vilnius? Ar tas Vilnius, kuris buvo pradėtas statyti, ar tas, kurį turime šiandien? Suvokiant, kad miestas nuolat kito, manau, gana daug Vilniaus yra autentiško. Kai kas bando teigti, kad Vilnius yra saugomas kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) paveldo objektas, neva saugomi XV–XVIII a. statiniai. Netiesa. Galima diskutuoti dėl pirmosios datos – realūs radiniai rodo, kad Vilnius buvo stiprus miestas jau XIII amžiuje. LDK pabaigos data – XVIII a., bet miestas nuosekliai vystėsi ir XIX, ir XX amžiuje. Nominacinėje byloje minimi ir klasicizmas, modernizmas, architektūriniai stilių kaita. Šiu dienų paveldas – Šiuolaikinio meno centro (ŠMC) rūmai – išrašyti į Kultūros vertybių registrą. Taigi Vilnius yra pakankamai autentiškas. Kaip miestas, o ne kaip muziejus.

Kas konkrečiai Vilniuje yra laikoma paveldu?

Miestas kaip visuma, besivystantis miestas. Ne sustinges laike, ne kuris nors istorinis laikotarpis, o miestas, turėjęs didelę įtaką Rytų ir Vidurio Europai. Ir ne tik senamiestis, nors jis yra labai svarbi Vilniaus dalis.

Ką reikėtų vadinti neautentiškais pastatais? Galbūt tuos, kurie atsirado po karo, nors irgi galima diskutuoti. Vokiečių gatvės pastatai, esantys dešinėje pusėje nuo Rotušės, buvo pastatyti 1958–1960 metais, bet jie irgi jau įgauna savasties autentiškoje senamiescio aplinkoje. Vilniuje esama nebūdingų senamiesciui erdvė. Vokiečių gatvė yra viena iš jų, ji atsirado tik po karo ir ne be reikalo romantikai kalbėjo apie jos atkūrimą. Tačiau atkurti nėra kaip, nes apačioje yra rūsiai.

Kita irgi nebūdinga erdvė – Švarco skersgatvis. Jį netgi buvo numatyta atstatyti žydų paveldo kontekste – ten buvo jėjimas į seniausią

žydu gyvenamają teritoriją. Dar iš autentikos rėmų išeina ŠMC kieemas, Rūdninkų aikštė. Pastaroji susiformavo po karo, bet šiandien miestui naudinga kaip žalioji erdvė.

Į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą Vilniaus senamiestis pateko dėl savo išskirtinumo ir kadaise turėtos įtakos regiono kultūrai. Kitapartiant, Vilnius sugebėjo apie save susikurti tam tikrą mitą. Kokį mitą kuria šiandieninis Vilnius?

Jis nekūrė mito, jis darė tikrą įtaką dideliam regionui, ne be reikalo buvo vienos iš didžiausių Europos valstybių sostinė. Šiandieninis Vilnius norėjo būti regiono centru, bėda ta, kad nedaug žmonių tai suvokė. Reikia, kad patys vilniečiai norėtų būti regiono centru.

Pagaliau Kristinos Sabaliauskaitės abu romanai, skirti Vilniui.

O ir legendos dar gyvos. Aš sau leidžiu kartais pajuokauti, kad niekas taip ir nežino, kur gyvena Baziliskas (mitinė būtybė, pabaisa, pusiau gyvatė, pusiau rupūžė, vaizduojama su gaidžio ar rupūžės galva, galėjusi žudyti kvapu ar žvilgsniu, – red. past.). K. Sabaliauskaitė romane rašė, kad Barbakane, o pulkininkas Fridrichas Getkantas jam net kambariuką įrengės. O aš ir dabar sakau, kad jis gyvena Rotušės rūsiuose, kurie neatidaryti (*juokiasi*).

Tad kokios būklės Vilnius yra darbar? Bando jungtis su senuoju Vilniumi ar gyvena savarankiškai, atsiskyręs?

Jis nėra atsiskyręs. Nori nenori,

neturi tokios institucijos, kuri sukoordinuotų kitų suinteresuotų institucijų darbą Vilniuje. Čia toks neromantiškas dalykas, bet būtent vienintelis kaltinimas šiandien.

Taip pat yra per mažai dirbama su bendruomene. Į Vilnių ateina dar viena karta: ir tie, kurie užsidirbo užsienyje, ir tie, kurie užsidirbo Lietuvoje, laiko tiesiog pareiga investuoti į turą Vilniuje, tačiau nesupranta, į ką investuoja. Todėl jiems reikia daug stoglangių, keičiančių vaizdą, jų nedomina viduje esanti tapybą, jie drąsiai pučia, lipdo ką tik nori ir kaip išvaiduoja. O Vilnius buvo kitokio skonio miestas.

Kokias didžiausias miesto paveldo problemas matote Jūs, kaip Vilniaus padalinio vadovas?

Žmonių mentalitetą. Aš jau kaip klasikinių pavyzdžių pasakoju apie du objektus, esančius greta vienas kita, statytus Martyno Knafuso, vieno iš klasicizmo pradininkų – Didžiojo g. 36 ir 38. Pirmajame objekte vis dar yra Vilniaus konservatorija, ji žada išsikelti vien dėl to, kad pastatas gražintas pirmiesiems savininkams – Jézuitų ordinui. Šalia – Vilniaus kolegijos Menų fakultetas. Ir pasižiūrėkite. Konservatorija sugebėjo pasikeisti pirmo aukšto langus labai paprastais, bet panašiais į anksčiau buvusius. Nepavadinsi to restauracija, bet ten jau nebuvo įmanoma restauruoti. O Kolegija prieš kokius trejus metus džiaugmingai puolė viską keisti plastiku. Spėjo iki antro aukšto tai padaryti, ir ne tik langus, pagrindines duris pakeitė, bet ir dekanės kabinete didelės duris pakeitė mažesnėmis, su plastikine lenta viršuje. Štai – išsilavinę žmonės ir visiškai nesupranta miesto, architektūros. Vargu ar sava namuose jie taip elgtu.

Švietimo ministerija – kam jiems reikėjo plastikinių langų, kai senamiestyje jų tikrai negali būti? Taigi mentalitetas, miesto nesuvokimas yra didžiausia bėda. Aš nekalbu apie finansinius dalykus – jie, nors ir svarbūs, nėra pagrindiniai.

Daug kalbama apie senamiestį nevalojančius aukštus stiklinius pastatus, požemines automobilių stovėjimo aikštėles. Tačiau miesto veidas neįvengiamai kinta ir modernėja. Ar iš tiesų neįmanoma suderinti paveldo išsaugojimo ir modernizacijos ar komercinių interesų?

Imanoma. Ir kol kas nesakyčiau, kad Vilniui padaryta rimtesnė žala. Požeminių automobilių stovėjimo aikštelių būtinai reikia. Jeigu norime miestą matyti kaip istorinį objektą, automobilių statymo sistema turi būti sureguliuota. Gal 6 Lt už valandą yra daug, bet aš manau, kad net tranzitinis važiavimas per miestą turėtų būti reguliuojamas pinigais.

Be to, visuomeniniame transporte turėtų galioti stovėjimo aikštės bilietas. Jeigu mokesčio už automobilio statymą aikštėje kaina išliktu tokia pat ir išplistų į dar didesnę senamiescio teritoriją, tada mes pamatyptume miestą, kuriamo automobilis – tik priemonė, o ne pasididžiavimo objektas.

Dėl aukštų pastatų prieigose galima įvairiai diskutuoti. Iš esmės jie – nieko baigaus, jei yra pastatyti tinkamose vietose. Šita kalva, kuri formuoja dešinėje upės pusėje, suprojektuota prieš daugelį metų. Galima diskutuoti dėl vieno kito pastato aukščio, tačiau nemanau, kad tai šokiujantys dalykas. Vilnius išskirė dvięjų upių slėnyje, žemoje vietoje, ir tik dalis jo yra šlaituose. Mano nuomone, šita daugiaaukščių pastačia vieta pasirinkta visai neblogai – ji daro mažai įtakos miestui, bet iš tam tikrų taškų aškiai matoma.

Negalima užsaldyti net ir istorinių miestų. Vilnius į Pasaulio paveldo sąrašą pirmiausia išrašytas kaip besivystantis miestas – nuo seniausių laikų iki dabar.

Paveldas dažnai pralaimi verslui vien dėl to, kad žmonėms asmeninių interesai svarbesni už istorines vertybes. Galbūt verslininkai ir miestiečiai per mažai informuojami apie paveldo objektų svarbą?

Švietimas yra svarbu. Viena pagrindinių Senamiescio atnaujinimo agentūros funkcijų ir yra – švesti. Tačiau tai nereiškia išleisti keletą leidinukų, kurie yra patys savaime teisingi, kaip elgtis senamiestyje. Kita bėda – agentūra tapo leidėjais, bet ne platintojais. Toks leidinukas turi pasiekti kiekvieną pašto dėžutę, kiekvieną žmogų. Reikia keisti mąstymą pozityviais veiksmais; ašku, reikia duoti ir per nagus. Šia prasme pajęgū yra per mažai.

Kokią matote Vilniaus perspektyvą, jei bus judama panašia linkme? Koks jis bus po dešimties, dvidesimties metų?

Aš manau, kad miestas – duok Dieve, nebus karū ir marū, o tai Vilniui būdinga (ironizuoju) – išmoks gyventi ir susitaikyti su ta senaja materialija, kuri jai gyvybiškai reikalina, išmoks ją tvarkyti ir prižiūrėti. Aišku, daug ko mes nebeturim, bet tai gali vėl atgulti per kurybą. Nemanau, kad Vilnius plėsis, atvirčiai – gal kai kurie rajonai bus praktiskiai apgyvendinti, gal kai kurios brangios gyvenvietės prie Vilniaus nunykis ir taps pigios. Nes vėlgi svarbus mentalitas – vilniečiai dažnai nesijaučia miestiečiais, juos traukia išvažiuoti iš miesto. O išvažiavus žmonėms miestas merdi.

Ačiū už pokalbij.

KALBINO EGLĖ ŠEPETYTĖ

Jan Bułhak. „Miesto vizija“. 1930 m.

Vilnius atgyja, ir daro tai žmonių dėka, miestas be žmonių yra niekas. Jį gaivina senų žmonių prisiminimai, gaivina ir dabartinių žmonių, atžiavę čia po karo ir gan greitai supratę, kad tai ne visai tas miestas, apie kurį jiems pasakojo tėvai ir apie kurį sakė: „Mes be Vilnius nenurimsim“. Jie susidūrė su visai kitokiu, nepažįstamu miestu. Aš irgi nesu vilnietis, man kainavo penkerius metus studijų ir kokius aštuoniolika metų gyvenimo, kad pasakyčiau – viskas, niekur kitur nenorėčiau gyventi. Vilnius lengvai nepasiduoda. Turi gerai pavargti, kad jis tave pripažintų.

Vilniuje po nepriklausomybės atgavimo keletą kartų lankėsi užsienio ekspertai, jie teikė rekomendacijas dėl senamiescio saugimo, gaivinimo ir plėtojimo. Tačiau pripažystama, kad teigiamų pokyčių nėra daug, grėičiau atvirškciai. Kokios tos rekomendacijos ir kodėl jos neįgyvendinamos?

Tik kai kurios rekomendacijos neigvendintos. Kai kas padaryta, pavyzdžiu, įkurta Senamiescio atnaujinimo agentūra. Bet vėlgi pasireiškia lietuviški klystkeliai – Savivaldybė įkūrė įstaigą, o Kultūros ministerija neprisiųngė. Šiandien vienas iš kaltinimų miestui – kad jis

Naujos istorijos

Kaip aprašyti fotografijos dabartį

Tomas Pabedinskas

Metų virsmas yra tas riboženklis, kurį peržengus, dar vienas mūsų gyvenimo tarpsnis tampa praeitimi. Net ir visai nesena patirtis staiga virsta istorija, panašiai kaip dabarties momentas, ką tik užfiksuotas nuotraukoję, tą pat akimirką nugarma į būtaijį laiką. Ko gero, lėčiau, bet iš esmės taip pat, mūsų santykį su kintančia tikrove veikia ir rašymas – tai, apie ką pasakoja tekstas, taip pat tampa vienu iš istorijos naratyvų.

Galbūt kaip tik dėl šios galimybės kurti savus pasakojimus ir publicuojant įteisinti juos kaip kolektyvinės istorijos dalį, šiais metais ne vienas autorius vienaip ar kitaip pasakojo savasias Lietuvos fotografijos istorijos versijas. Vieni jas bandė sudėti į tekstą (pvz., metų pradžioje pasirodė mano paties knyga „Žmogus Lietuvos fotografijoje“, o jiem bai-giantis sulaukė Agnės Narušytės

Arturas Valiauga. Iš serijos „Kupiškio angaras“. 2008 m.

knygos „Lietuvos fotografija 1990–2010“, kiti – nužymėti atvaizdų rinkiniais (pvz., „XX a. Lietuvos fotografijos antologijos“) I tomas, šiu metų metras „Lietuvos fotografija: vakar ir šiandien“). Skirtingi buvo ir požiūriai: nuo gerai pažįstamo

„didžiojo pasakojimo“ apie garsius autorius ir ikoninius jų kūrinius pakartotinio įtvirtinimo solidžiuose leidiniuose iki bandymų ieškoti XXI a. Lietuvos fotografijos poslinkių ir vėliausią tendenciją.

Vis dėlto po iškilmingo minėtu

leidinių pristatymo Lietuvos fotomenininkų sąjungos (LFS) metų pabaigos šventėje Vilniaus rotušėje klausimas „kaip aprašyti fotografijos dabartį“, liko neatsakytas. Ši keblū ir turbūt labiau retorinį klausimą savo naujausioje knygoje uždavė A. Narušytė. Juk užrašyta dabartis visada jau bus tekste išsaugotas praeities prisiminimas. Tačiau šie prisiminimai gyviausiai ir labiausiai atspindintys fotografijos procesų įvairovę, ko gero, išlieka periodikoje, nes ji, kitaip nei „solidesnių“ žanru leidiniai, nereika lauja plačių apibendrinimų ar vieno autoriaus nubrėžtos nuoseklaus pasakojimo gijos. Kaip tik periodiniuose leidiniuose įvairūs autoriai iš skirtingu perspektivu rašo apie fotografijos įvykius, kol jie dar iš tiesų yra „nauji“, ar atranda aktualų požiūrį į jau žinomus fotografijos reiškinius. Vienintelis tok periodinis leidinys, nuosekliai ir iš įvairių perspektivų pri-statantis Lietuvos fotografijos praktinėtojai.

tikos tendencijas ir kritikos raidą – tai LFS leidžiamas žurnalas „Fotografija“, kurio keletas paskutinių numerių virto teminiai.

Žinoma, progos ir asmenybės, kurioms buvo dedikuoti vėliausi žurnalo numeriai, verti netgi daugiau nei teminio periodinio leidinio. Tačiau kaip aprašysime fotografijos dabartį po kelerių metų, kai ji jau bus virtusi praeitim, o blėstančius atsiminimus apie ją kiekvienas saugosime tik savo asmeninėje atmintyje, subjektyviuose praeities, nors ir netolimos, vaizdiniuose? Tuomet beliks testi Lietuvos fotografijos Istoriją ar rašyti naujas istorijas, bet gyvą fotografijos vyksmą reflektuojantys tekstai turi būti rašomi šiandien arba jie apskritai liks neužrašyti, o tie, kurie vis dėlto bus publicuoti, išsibarstys įvairiuose ne vien fotografijai skirtuose leidiniuose, kuriuos ateinančiais metais atsivers nebent fotografijos tyrinėtojai.

Snigs

ATKELTA IŠ 1 PSL.

kuriant mechanizmą. Šventės paveikslėlyje neturi matytis, kaip virš galvų iškelti darbininkai sušalusiaišpirštais kabina lemputes ir raudinas žvaigždes ant stulpų. Kaip pri-valomai nuo popierių atitraukti biurokratai slankioja po parduotuves tikėdamiesi, kad bent ten pavyks išvaizduoti kitų žmonių norus. Kaip naktimis paskubomis baigiami epochiniai darbai, už kuriuos reikės atsiskaityti fondams ir ministerijoms. Kaip virtuvių tropikuose mamos išdarinėja silkes, smulkių pjausto virtas morkas ir bulves, kepina svogūnus, vos spėdamos viskā dėlioti į dyvliką indų. Kaip šaligatvius brauko namo tempiamų eglų viršūnės. Kaip rinkodaros vadybininkai posėdiuose tariasi, kokiomis nuolaidomis dar labiau mus visus suvilioti. Kaip greitai kasininkės ima prekes nuo konvejerio ir skenuoja brūkšninius kodus – pypt, pypt, pypt... Kaip Centriname pašte šaižiai žygčioja kartonines siuntinių dėžes viena po kitos kljuojantį juosta. Kaip lėktuvai urmu gabena vieną kito nepažišančius, bet labai glaudžiai supakuotos emigrantus namo... Iškrenta sniegas – ir nieko nebuvu. Miestą uždengia balta staltesė. Galima patikėti, kad Kalėdos yra tikros.

Sniego mitas stiprina Kalėdų mitą. Juk negimė Jėzus gruodžio 25 dieną. Ir visos kitos detalės toje istorijoje buvo sugalvotos vėliau, kad vaidzė atsirastų įtampą kuriantis prieštaravimas – kad kruopščiai nuptaptame visuotinio nejautrumo peizaže suspindėtų beribės meilės ženklas. Kasmet kartojamas pasakojimas reikalingas, kad paaškin-tų, kodėl reikia vėl susiiki vienims susipykusiems ir nesikalbantiems.

Reikia, kad kažkas sugrįžtų į tą vietą, kuri lieka tuščia kasdienybėje. Kokią vietą? Nežinau. Tik jaučiu, kad ji yra, ypač tomis dienomis, kai visa erdvė ir laikas susiprojektuoja į žemės plokštumą ir nekintantį atstumą tarp darbo ir namų. Kai laikas žymimas televizijos serialais, o pokalbiai apie jų herojų kančias nustelbia mintis apie savus nepritekliaus ir nesutarimus su artimaisiais. Nufilmuotos istorijos tampa aktualesnės už patį gyvenimą, kurį geriau gyventi vaizduotėje. Ar kartaais nėra taip, kad Kalėdos yra metas, kai galima legaliai grižti į tą vaikystės būseną, kai išvaizduojamas gyvenimas buvo tokis pats realus, o gal net tikresnis už tikrąjį? Vaizduotės piešinius lengvai kurti ant balto sniego drobės nei ant kasdienybės grindinio, kur per daug pažįstamų detalių.

Kaip tyčia, šiai, jau beveik pasibaigusiai metais ne kartą patyria, kad skirtumas tarp vaizduotės ir tikrovės gali būti visai nedidelis. Kartais net nepastebimas. Arba jo vienai nėra, nes kai kurie nutikimai pasidaro itin panašūs į perskaitytas knygas. Pavyzdžiu, vieną sekmadienį atėjo pas mane santechnikas tarsiuti užsikimšusiu kanalizacijos vamzdynu. Toks apvalainas vyrukas garbanotais plaukais. I nelemtaijį vamzdžių jis kišo penkių metrų ilgio virbą, o aš sukaū rankeną. Santechnikas pradėjo kažką sakytį apie mano vamzdynų paslaptis ir aš, pasukusi galvą, pažvelgiau jam į akis iš labai arti. Viena jo akis buvo ruda, kita mėlyna. Tada supratau, kad jis žino kur kas daugiau nei apie cheminę maisto atliekų kamšio sudėtį ir mano virtuvėje vyksta kažkoks simbolinis akta, nes tik taip ir gali būti, kai gyvenime pasirodo litera-

tūriniai personažai. Nesvarbu, kad šikart – ne su katinu, kuris gali savarankiskai važinėti tramvajumi, o su geltonu buteliuku „Kurmio“ miltelių. Tuomet gali būti, kad ir priešingoje metų pusėje – trumpiausią vasaros naktį – Nidoje patirtas laiko reliatyvumo išgyvenimas buvo ne šiaip įvykis, o kažkoks ženklas. Mat kaip visi normalūs žmonės nuejau prie jūros palydėti saulės. Nuo gelbėtoju platformos ją jau filmavo japonas. Man už nugaras plepėjosi būrelis dvidešimtmeečių, nustumdami saulę į antrą planą. Net nepamačiau, kaip ji iš tikrujų nusileido. Bet staiga prie manęs priėjo tokis ilgaplaukis plačiai skrybėle (slepiančia akis) ir sako: „Einam prie marių pažiūrėti, kaip jis išljs.“ Taip ir padarėm. Kol perėjom skersai Kuršių neriją, kuri juk yra gana siaura, saulė apskrejio visą didžiulę žemę (žinau, kad buvo atvirkšciai, bet nesvarbu) ir tikrai – jau laukė kitoje pusėje. Supratau, kad šitas personažas irgi buvo ne vietinis. Tokiu šiemet buvo ir daugiau – labai keisti metai.

Todėl ir pradėjau rašyti apie tokią banalybę kaip krentantis sniegas – noriu suprasti, kaip realizuojasi vaizduotė. Kaip netikra tampa tikra. Internetiniame „Skeptiko žodyne“ perskaiciu apie konfabuliaciją – tokį reiškinį, kai fantazija atmintyje įrašoma kaip faktas ir paskui niekaip žmogaus neįtikins, kad taip nebuvu. Jam viskas buvo. Ir tebéra. Tai atrodo kaip nesąmonė, nesveikų smegenų darbas, nukrypimas, kuris normaliam žmogui neatsitinka. Bet minėtame žodyne teigiama, jog yra priešingai. Niekauda negalime būti tikri, ar tai, kas mums atrodo realu, yra iš tikrujų re-

alu. Budistai mano, kad viskas ne-real. Australijos aborigenai mano, kad net tai, kas yra susvajota ir susapnuota, yra realu. Tai yra iš esmės tas pats – abi pozicijos neigia tikrovės ir vaizduotės opoziciją. Todėl nėra prasmės aiškintis, kas tikra, o kas – ne. Mes turime „konfabiuliuoti“ visą laiką, tai yra fantazijos maišyti su faktais, patikėti, kad kažkas yra tikra be jokio pagrindo, nes tik taip galime suvokti aplink mus esantį pasauly ir save. Sniego fikcija pakeičia vaizdą tam, kad suprasume, kas yra po sniegu.

Idomiausia tai, kad įsitikinimas ko nors tikrumu (ar netikrumu) pakeičia ir tai, ką vadinais tikrovę. Skaičiu, kad kažkas panašaus atsitiko Kolumbui. Jis juk klaudingai įsivaizdavo, kad plaukiant į Vakarus atstumas iki Indijos yra gerokai trumpesnis nei iš tikrujų. Jei būtų įsisąmoninės tiesos, nebūtų leidėsi iš kelionė, nes ja užbaigtai buvo ne-real – nebūtų užtekę maisto ir viso kito. Bet jis paklusno vaizduotei, įtikino jai paklusti kitus, plaukė į priplaukė Ameriką. Europos tikrovė pasikeitė. Galbūt visi neįtikėtai dideli dalykai pasiekiami ar padaromi tik dėl to, kad kas nors buvo supainiojės vaizduotę su tikrovę. Arba maži – jų vertė irgi gali būti neįmatuojama. Čia prisiminiau vieną nutikimą iš studijų laikų – darbar visa tai atrodo taip keista, kad pati nebežinau, buvo taip ar ne. 1990 m. per Rusijos energetinę blokadą vienės transportas Kaune beveik nevažinėjo, tad mes stabdydavome pakeleivingus automobilius, kad nuvežtų į paskaitas. Viešą rytą sulipome į „Audi“ užtamsintais langais. Drauges susėdo į galą, o aš – šalia vairuotojo. Kiek pavažiavęs, jis

išsitraukė pistoletą ir nutaikė manį galvą: „Dabar važiuosim, kur aš noriu,“ – pasakė. „Na ir kvailas, kai šioja čia žaislinius šautuvus“, – pagalvojau ir nusijuokiau. Kaip niekur nicko, tas tipas susikišo pistoletą atgal ir nuvežė mus prie universiteto. Taip ir nesužinojau, tikras tas pistoletas buvo ar ne. Man jis buvo netikras, tai taip ir liko.

Kažkaip panašiai veikia ir sniegas – išbalina nuo darbo papilkėjusi miesto veidą ir praeivių veidai nušvinta. Visi tą dieną būna linksmesni be jokio realaus pagrindo.

Bet grižkim prie ano sniego. Tą rytą labai lengvai ir neatsakingai snigo – pagalvojau apie angelus. Mat snaigės nusileidžia iš dangaus, kad trumpam paslėptų ne tik nuobodulį, bet ir pragarą. Tą, kuris yra šalia. Gyveno stoties rajone ir jo pėdsakus matau kasdien, jo garsus girdžiu kasnakt. Lipdama laiptais atsargiai praeinu tarp snaudžiančių benamių ir užlipu ant adatos – gerai, kad tiesiogine, o ne perkeltine prasme. Jos trekštelėjimas tikras. Ruošdamasi Kalėdoms, kaimynė nuplovė sienas ir užrašo „Hapcottikui eto merte“. Štuo napisano krovio“ nebėliko. Bet jis tebéra mano atmintyje ir fotoaparato atminties luste – kaip pragaro egzistavimo įrodymas. Čia pat prie mano durų. Jis toks kasdieniškas, kad nebebastebiu. Kaip ir skrybelėtiosios Rožytės, kuri senamiestyje pranešėja pinigų pasipuošusi spalvotais kailiais. Kalėdos reikalingos todėl, kad pragaras visada taip arti, tiesa sakant, pačioje širdyje. Jos permūsykė marų grumenimą taisykliniu ritualo ritmu, trumpam leis patikėti, kad pragaro nebebus. Tada, apsimetę sniegus, angelai nusileis.

Kas įsiminė 2011-aisiais

Tai jokiu būdu nėra ilgo tiriamojo darbo rezultatai (objektyvūs topai), o greičiau atminties improvizacijos (savotiškas *jam session*). Menotyrininkai buvo paprašyti rimtai arba vardinan smagumo patyrinėti atminštį, pamégint išskirti šių metų atradimus, parodas, menininkus(-es), knygas, tekstus, įvykius, meno kritikus(-es), mintis, diskursus, jei norėtusi – nesąmones, lūkesčius, prieštaravimus, stebuklus, anotacijas, TV laidas, komentarus – tiesiog metų išpūdžius. Punktai buvo surašyti daugiau tam, kad sužadintų atmintį. Tačiau buvo galima jų ir visai nepaisyti. Dėkojame visiems įsitrukusiems!

Tautvydas Bajarkevičius

Metų atradimai: patirties atradimas – kolektyvinė improvizacija akustiniais instrumentais kartu su Milda Laužikaite, Marija Kalvelyte ir Lina Lapelyte Nidos meno mokykloje ir festivalyje „Enter“ Šiauliuse. Taip pat – audiopasivaikščiojimo žanras.

Metų paroda: „Pierre Leguillon. Diane Arbus: retrospektiva spaudoje, 1960–1971“ Šiuolaikinio meno centre.

Metų menininkas: Lawrence'as Weinceris, mano 2011-uosius pasiekęs iš savų ankstesnių.

Metų knygos: Nors ir labai su išlygom tai „šių metų knygos“, jomis vis dėlto pavadinčiai šiemet skaitytus Alfonso Andriuškevičiaus „Vėlyvuosius tekstu“ ir „Rašymą dūmai“ (ypač įsiminė ir jo esė bei vertimai šių metų „Šiaurės Atėnuose“).

Danutė Gambickaitė

2011-aisiais, kaip ir visais kitais metais, įsiminė daugybė puikių dalykų. Juos išskirti nelengva, tiksliau, beveik neįmanoma, tad žemaiu patiekijieji neatspindili visų 2011-ųjų išpūdžių ir tikrai nėra išskirtiniai, o tiesiog tie, kuriuos žiūrėdama į patieką anketą atsiminiau 2011-ujų gruodžio 20 d. 01 valandą nakties: Henri Lefebvre knyga „Writings on Cities“, nes kadaise atsirado tinkamoje vietoje ir tinkle metu. Paroda „Paminklai, kurių nėra“ Nacionalinėje dailės galerijoje. Algirdo Patacko ir Aleksandro Žarskaus tekstas „Apie lietuvių kalbos paparčio žiedą“, nes nebuvau skaičiuosi. Atsitiktinai išgirsta eilutė: „...aha, (pauzė) aš irgi pagalvoju apie laikinumą, (pauzė) kai užspringstu...“ nes užspringimą bet kokiu atveju lydi palaima ir nušvitimas“. Paskutinės 5 japonų mokslinės fantastikos veiksmo filmo „Žmogus, kuris pavogė sau“ minutės, nes nuostabi pabaiga. Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas – už istorijas. Kaunas, nes ten gera pasivaikščioti. Ir, žinoma, 2011-aisiai sutikti geri, atviri ir skaidrūs žmonės.

Eglė Juocevičiūtė

Metų parodos: „Paminklai, kurių nėra. Pasivaikščiojimas po Vilnių“

bei „Modernizacija. XX a. 7–8 dešimtmečių Baltijos šalių menas, dizainas ir architektūra“ ir „Mūsų metamorfiškoji ateitis. Dizainas, techninė estetika ir eksperimentinė architektūra Sovietų Sajungoje 1960–1980 m.“

Metų atrakcija: „Jansas TV“.

Metų atsinaujinimas: Nidos meno kolonija.

Metų gimtadienis: „Vartams“ 20: Žilvino Kempino, Ugniaus Gelgudos ir Žilvino Landzbergo personalinės parodos.

Metų viltis: „Zlipi“ (Zinų leidyba ir platinimas Lietuvoje) ir „Kitokia grafika“.

Metų idėja: Artbooks.lt.

Metų katalizatorius: Darius Mikšio projektas „Už Baltos užuolaidos“.

Metų konkursas: Modernaus meno centro architektūrinį projektų konkursas.

Laima Kreivytė

Šiemet įdomiausiai meno projektais vyko paraštėse – decentralizacija ir tradicinių institucinių galios struktūrų silpnėjimas teikia vilčių, kad šiuolaikinio meno scenoje atsiras daugiau įvairovės. Alytaus meno streikas, Nidos menininkų kolonijos atviros dirbtuvės ir fotografų seminaras, Kauno tekstilės biennale, „Bedlamas“ ir Edvardo Lucie-Smitho kuruotos parodos Klaipėdos kultūrų komunikacijų centro parodų rūmuose – nebejotini metų įvykiai. Vilniuje taip pat patraukė nepriklasomos meninės ir kuratorių iniciatyvos – Lietuvos literatūros ir tautosakos institute vykės „Gegužės 7“ jaunų kuratorių ir menininkų projektas bei Tarpdisciplininiu meno sajungos paroda „Bendrabūtis“ buvusioje spaustuvėje. Šiame kontekste gerai atrodo Nacionalinė dailės galerija – puikus galios decentralizacijos pavyzdis. Jos auditorija iš tiesų tapo skirtingu disciplinų ir požiūrių tribūna. Atsidavęs meno vartotojas į NDG eina kaip į darbą – kiekvieną dieną vyksta įdomūs renginiai: architektūros pokalbiai, jaunuų kritikų dirbtuvės, konferencijos, filmu peržiūros, audiovizualinės poezijos festivalio „Tarp“ performansas. Parodų kokybės ir intelektualinio krūvio prasme NDG taip pat yra lyderė, ypač metų pabaigoje uždėjusi skambū modernizmui skirtų parodų akcentą. Iš parodų labiausiai įsiminė „Paminklai, kurių nėra“

Neabejotinai svarbus įvykis – Modernaus meno centro architektūros projektų konkursas ir kolekcijos formavimas. Privačioms iniciatyvoms Lietuvoje sunku skintis keliai, todėl linkiu stiprybės ir sekėmės.

galvos, už ką Lietuvoje duodamos premijos. Kęstučio Grigaliūno pastarųjų metų kūryba – vienas konceptualiausiai ir menine prasme įtagiausiuos atminties politikos tyrimų, neabejotinai vertas Nacionalinės premijos. Kaip ir Andriaus Zakrausko tapyba – Debiuto.

Labiausiai intelektualiai prasme nuvylęs nacionalinis projektas – „Už Baltos užuolaidos“. Pasirodžius kritinėms publikacijoms neatsirado ne vieno į išsakytas pastabas reaguojančio ar sumanymą konceptualizuojančio teksto. Toks straipsnis nepasirodė ir grįžus iš biennialės – tik reklaminis spaudos pranešimas apie Lietuvos paviljono paminėjimą. Tai parodė mūsų šiuolaikinio meno lauko konceptualų neigalus. Užuot rimtai, iš skirtingų perspektyvų išanalizavus diskusinį projektą, tylos sienu atsižverta nuo „prieš“ – tarsi gautas paminėjimas yra atsakymas į visus klausimus. Vis dar tikiuosi, kad projekto rengėjai ir gerbėjai susiakups ir apmąstys jo santykį su deklaruotomis idėjomis. Ir nepasididžiuos savo mintimis pavidalyti su kita.

Neabejotinai svarbus įvykis – Modernaus meno centro architektūros projektų konkursas ir kolekcijos formavimas. Privačioms iniciatyvoms Lietuvoje sunku skintis keliai, todėl linkiu stiprybės ir sekėmės.

Monika Krikštopaitė

Mano pozicijos gančtinai akivaizdžios – per metus rašytieji straipsniai gana gerai atspindinė, kam nebuvo gaila jėgų. Bet jei atsisakau minties dėti publikacijų sarašą, išskirsiu du savo *metų menininkus*: Kęstutis Grigaliūnas (ypač jo paroda „1941“ galerijoje „Kairė–dešinė“) ir Laima Oržekauskienė. Jų

Viena iš kuratorių Eglė Mikalajūnė pristato parodą „Paminklai, kurių nėra. Pasivaikščiojimas po Vilnių“

Ių šalių urvų telkinyse – stiprios ižvalgos (paminklų trumpalaikišku mas, kilmės ir dingimo istorijų makabriškumas), svaiginančios vaizduotę žiūrėjimo patirtys. Kaip alternatyva, įrodanti periodikos svarbą meno procesuose ir paneigianti išvaizdavimą, kad geros parodos būna tik brangios, – „Pierre Leguillon. Diane Arbus: retrospektiva spaudoje, 1960–1971“ (ŠMC). Iš kuratorių išskirčiau Kęstutį Šapoką ir jo organizuotą parodą – „Postmodernizmo aukoms atminti: Gintaras Znamierowski \ Donatas Srogis 1988–1995 m. konceptualizmas“ (JMVMC). Įsiminė Algimantą Kunčiaus „Kino užrašai 1979–1984“ (ŠMC), pirmiausiai todėl, kad iki valiai galėjau žiūrėti į Liudą Truiķį ir Haliną Kairiūkštystę-Jacinię – jie irgi išskirtiniai dėl santykio į kūrybą. Tiesa, dar lyg užhipnotizuota kelis kartus žiūrėjau operos dainininko Vaclovo Daunoro transformacijas grimo kambarje. Turbūt priminė rašymo procedūrą, kai rašydam turiapti menotyrininkę. Rimtas, romantiškas ir labai kūrybingas mias parodas. Visų nesuminčiui, bet kol kas jų importas man pasirodė vertingiausias. Čia tinka ierpti ir *metų išvadą* – ko gero, labiausiai laukiame yra projektais, dirbantys su vistine medžiaga, tai patvirtina daugelio šiometinių parodų sekėmės, nes atvežti pačių geriausią kol kas parvysta tikrai retai, o be to, kam tuo met kelionės. Kas, jei ne mes, dirbsu mūsų turtais. Jų tikrai daug. *Pagrindiniai diskursai* (kalbos ir tekstai, bet nepalyginti daugiau kalbų): Modernaus meno centro veikla ir vizijos bei, žinoma, baltoji užuolaida. MMC atveju kaip sparčiai besivystančiam, bet dar negimusiam kūdikiui neskubama ir vardo rinkti. O dėl atstovavimo Venecijoje – akiavaizdžiai dvejopa pozicija. Įdomiausiai tai, kad kritikuojantys aiškiai išdėstė argumentus, kodėl, žvelgiant iš ateičių projektuojamas pusės, tai kritikuočias projektas (diskriminuojami „taikomieji“ menai, neigydantys pažadai, nečiakinančios sąsajos (nebent užsieniečiams) ir kt.), o iš palaikančiųjų pusės (turi galvoje tik specialistus) tekstu (gal beveik?) nepasirodė. Todėl mano kriterijus – matuoti darbus savo darbu – čia rodo neigiamą rezultatą, nors jei vertintume reiškinius pagal paminėjimus, reikėtų konstatuoti sekėmę. Juokingiausia šio projekto dalis ta, kad po visko atsirado labai daug menininkų, „dalyvavusių“ Venecijos biennialėje. Sunkiausia iš atminties atkasti tekstus ir knygas, nes jie greičiau nei regimi išpūdžiai susipina į visumą, tačiau kaip neobjektyvi gerbėja būtinai paminėčiau Alfonso Andriuškevičiaus „Vėlyvuosius tekstu“. Gerocijų kritikos pasekmė – padaujėjo susitikimų ir paskaitų ciklų. Architektūros fondas ir toliau išlieka svarbiu reiškiniu. O atskiro paminėjimo už preciziškai atlirką darbą tikrai nusipelno Silvijos Aurylaitės kruotos peržiūros „Šokis kine“. Ji netikėtai sudėliavo programą, bet ir surado įtaigius temos pristatytojus. Neramu tik, kad daugybės kamerinių renginių čia nebečivardinsiu ir kad vis tiek ką nors svarbaus praleidau. Noriu padėkoti visiems menotyrininkams ir meno kritikėms už jų darbą, kuris dažniausiai lieka tarp kitko, tačiau yra labai svarbi bendro proceso dalis.

Algimantas Kunčius. Kadras iš filmo „Operos dainininkas Vaclovas Daunoras grimo kambarje (Karaliaus Pilypo II vaidmuo Giuseppe Verdi opeijoje „Don Karlas“). Valstybinis operos ir baletų teatras, Vilnius“. 1981 m.

darbuose man patinka viskas: suniki tema, preciziškas darbas, bet labiausiai – santykis su kūryba ir vidinė etika. *Metų renginys:* Kauno biennialė „Tekstilė“ – galioja tas pats santykis su darbu kriterijus, kuris lemia, jog tai ne vienadienis reginys, o keičiantis mąstymą procesas. *Metų paroda:* „Paminklai, kurių nėra. Pasivaikščiojimas po Vilnių“ (NDG), nes konceptualiai – tai ne ištorijos pratybos, o Alisos iš stebuk-

buvo vienos dienos projektas „Gegužės 7“ Lietuvių literatūros ir tautosakos institute. Šio projekto nepriklasomų kuratorių Danutės Gambickaitės, Eglės Juocevičiūtės ir Jolantos Marciauskytės-Jurašienės veiklą džiugiu sekti, nes ji dar pagrįsta noru kurti, o ne kam nors ką nors įrodinti. Tokia dvyninė ekologija retai pasitaiko. Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras tapo rimta alternatyva, pristatančia įdo-

NUKELTA | 8 PSL.

ATKELTA IŠ 7 PSL.

Vis dėlto dešimtmečio įvykiu man yra meno bendruomenės gerbiamas kultūros ministras – Arūnas Gelūnas. Išsilavinęs ir darbštus, jis laukiamas kiekvienam renginyje ir ne tik dėl užimamo posto, bet ir dėl savo asmenybės.

Jolanta Marcišauskytė-Jurašienė

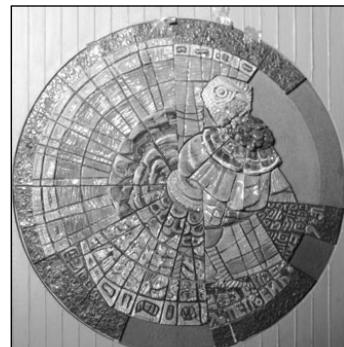
Iš praėjusių metų parodinio gyvenimo įsiminė keli įvykiai. Tai Nacionalinėje dailės galerijoje vykus „Paminklai, kurių nėra. Pasivaikščiojimas po Vilniu“, pavedžiojusi po įvairiausius Vilniaus kontekstus ir istorijas. Taip pat įsiminė P. Leguilono parengta Diane Arbus kūrybos retrospektiva spaudoje (ŠMC). Bet daugiausiai neįpareigojančio džiaugsmo suteikė Algimanto Kunčiaus „Kino užrašai. 1979–1984“ (ŠMC). Nepaisant suvokimo, kad filmuose užfiksuočiai reikšmingumą užsitarnavę žmonės, žūriničių sių parodą buvo kaip skaityti poeziją ir pasiduoti subjektyviems įsivaizdavimams, potyriams ir asociacijų šokčiojimui. Lygiai kaip nuo detalių prie detalių šokinėjusi Kunčiaus kameros akis.

Kadangi esu provokuojama išsaikiyi nuomonę apie metų atradimus, paminėsiu jaunų, per šiuos metus sužibėjusių menininkų pavardes, kurias ir ateityje tikiuosi pamatyti blykčiojant. Arno Anskaičio, Jurgitos Žvinklytės, Juliaus Balčikonio, Marijos Šnipaitės ir Lino Jusionio diplominiai darbai, kurie dėl brandumo ir meninės įtaigos mano atmintyje egzistuoja ne kaip studijų ataskaitos, o kaip savarankiški kūriniai, išpildė praėjusio pavasario akies ir proto nuotygio troškimą.

Apie tekstus šiek tiek neturiu ką pasakyti, nes joks tekstas nesukoncentravo tiek sprogstamosios energijos, kad būtų galima visus metus tik juo ir džiaugtis. Nesenai man į rankas pateko dar spaustuvės dažais kvepianti Agnės Narušytės „Lietuvos fotografija 1990–2010“. Nujauciu, kad ši knyga, kaip mėgstomas autorių gerą dešimtmetį kurtų tekstų koncentras, galės tokį džiaugsmą suteikti, ką jau kalbėti apie leidinio naują fotografijos procesų artikuliacijai ir tyrimams.

Giedrė Mickūnaitė

Manajame pasaulio pažinime 2011-ieji buvo modernizmo ir Balkanų metai. Modernizmo todėl, kad atsidūrusi Balkanuose supratau XX a. I pusės kultūros pasitikėjimą savi mi ir pamačiau, kaip tojo amžiaus antroji pusė sugebėjo ji suluošinti. Kaip Vilniuje gyvenanti kaunietė džiaugiausi funkcionalia, žmogiško mastelio, nepriekaištingo amato, psichologinė komfortų teikiančia tarpukario Sofijos architektūra. Trigubo dydžio Žaliakalnis su扇eruotomis laiptų aikšteliomis, 3 m aukščio lubomis, slankiojančiomis durimis tarp kambarių, variniais elektros ir telefono įvadų vamzdėliais ir šiandienos grotomis, šarvuotomis durimis, plastiko langais ir individualiai pagal išgales ir skonių šiltinamomis fasadinėmis butų sie-nomis. Kaunietiško žmogiško tarpukario funkcionalizmo žūtį apraudojau rudenį Taline, suvokusi, kad

G. MICKŪNAITĖS NUOTR.

Jagodinos (Serbija) viešbučio „Jagodina“ interjero fragmentas

(post?)sovietija tebedirba savo darbą nuo Suomijos įlankos iki Bosforo sąsiaurio.

Sovietinės modernizacijos matmu manajame pažinime išremintas pavasarinės parodos Varšuvoje „Norime būti modernūs“ (Chcemy być nowocześni. Polski design 1955–1968 z kolekcji Muzeum Narodowego w Warszawie) ir rudeniui „Modernizacijos“ ir „Metaforiškos ateities“ ekspozicijų Vilniuje. Warszawianka nepalyginti mažesnė plotu, bet gausesnė daiktų, akcentuojanti projektus ir projektuotous, orientuota į dabartį, tad joje šalia anuomet dokumentikos ir naujo gyvenimo būdo nemažai šiandieninių interviu su andainykišais auto-rais, transliuojamų atkurtuose to laiko interjeroose. Taikart dauguma parodos lankytojų į eksponatus žiūrėjo kaip į savo gyvenimo suvenyrus, vardijo, bandė prisiminti, kas dar iš pažįstamų šiuos daiktus tebevarotoja, ir prisieminejo pas perpardavinėtojus paieškoti muziejinių vertibių ir ne tik parsigabenti jas namo, bet galbūt pelningai parduoti antikvariatoose ar sendaičių turguose. Šias kalbas prisiminiau vilniškė NDG. Konceptualiai eksponacijos (vien ko vertos silikatiniai plėtyrų ir dailylenčių sienelės) niekaip neužglaisto eksponatų skurdo ir stokos. Nejtaigi pasirodė ir kuratorių prieiga rodyti Pabaltij be refleksijos ar į „placiąją SSSR“, ar į „su-pusvius Vakarus“, ar į šiandieną.

Juk kitaip matai „šviesų muziką“, kai žinai už jos slypinčias inspiracijas, tada ir studentų abejonės, ar susgebės realizuoti savo projektus, ar gaus medžiagų ir įrangos atidirbdami paskyrimo vietoj, atrodė suprantamos. Beje, žiūrėdama ekspoziciją prisiminiau kadaise klausytas Aleksandros Aleksandrovicičiūtės

„Taikomosios dailės“ paskaitas ir jos išvadą, jog Rytų Europa niekuomet nestokojo idėjų, sunkumų kildavo jas įgyvendinant. Visgi ne man kuratorius mokyti... Kita vertus, Vilniuje eksponuojamas sovietinio atsilimo (pirma parašiau polaidžio) dizainas šaukiasi daiktų, tad gal dar nevėlu muziejams kreiptis į sovietinius intelligentus raginant juos dovanoti, tuo pačiu ir vietas sandėliuose beigi garažiuose daugiau atsirastų... Išsiplėčiau, tad grįžtu prie anketos.

Metų atradimas: Serbijos miesto Jagodinos viešbučio „Jagodina“ interjeras, šlovinantis kalakutus. Regis, aštuonaukščio pastato vidiniam kieme puikuojasi kalakuto skulptūra, kiekvienam aukštė skirtingomis meninės raiškos priemonėmis skleidžiasi kalakutizmas: čia ir keramikos, ir tekstilės, ir dailiosios odos, ir papjė mašė kalakutų gyvenimo pano, o kulminacija – ž-

rinti kalakutų mozaika ant restorano sienos. Laisvi kalakutai, žavesio katarsyje belaigantys po laisvąsias prerijas. Ir apskritai, Serbija – tai praėjusio amžiaus 9-asis dešimtmatis, tik pora tūkstančių kilometrų į pietus.

Metų paroda: Algimanto Kunčiaus „Kino užrašai 1979–1984“ ŠMC, nes privati (vadinasi alternatyvi) dokumentika su visomis sovietinio modernizmo, menininko reprezentacijos, lyčių vaidmenų klišėmis ir nuoširdžiu laisvės ilgesiu.

Metų menininkai: Algimantas Kunčius, dėl aukščiau išdėstyti priežascių. Serbijos Ravanicos vienuolyno šventikas dėl žemiau surašytų. Domino mane Paskutinio teismo kompozicija Ravanicos bažnyčios prieangyje, norėjau freskas nuotrauoti, vienuolės patare kreiptis į šventiką. Tą ir padariau, paklausiau garbaus amžiaus vyro, ar galiu fotografiuoti Paskutinį teismą. Ir man atsakė, kad pastarasis jau nebėtolis, Dievas jam taip sakės per internetą, o pamatės vaikų ekskursiją sušuko: „Eime, vaikaičiai, parodysiu, kas Jūsų laukia, kai angelai trimitoja ir pragaro liepsnos viską ryja.“

Metų knygos: www.lnb.lt > duomenų bazės > prenumeruojamos duomenų bazės > užsienio duomenų bazės – visokie JSTOR, Oxford, Cambridge, SAGE journals, Grove Art online ir kitas gėris.

Metų teksts: „Tarka banditak“ užrašas po skelbimu, siūlančiu bri-sių veislės šuniukus ant kažkurio Vengrijos miestelio stulpo.

Metų įspūdžiai: 1. Gruzija, išvažiuojam iš kalnų, serpentinės duobėtas, niva sena, vietos mažai, kelias ilgas, – reikia bendrauti. Klausiu vairuotojo: „Kaip gyvenimas Gružijoje?“ – „Daug ko nutinka pasauliye, bet kad šiaip Gružijoj atsikits, nickad negalėjau pagalvoti.“ Prita-riamai linksiu (buvo Osetijos pasienyje, matėm karo sugriautas kaimus, karines bazes slėniuose). „Na va, pažiūrėk, – sako vairuotojas, – ir aš dabar diržą prisisege... Kas galėjo pagalvoti, kad policija kyši nebeims? Jau antri metai taip, žmonės nebežino, kaip gyventi, jokios tvarkos nebėra, хаос и безобразие.“ 2. Sa-

Vitrina
G. MICKŪNAITĖS NUOTR.

mokovo (Bulgarija) gėrimų parduotuvės vitrina, 2011.

Eglė Mikalajūnė

Paroda: „Postmodernizmo aukoms atminti: Gintaras Znamierowski \ Donatas Srogis 1988–1995 m. konceptualizmas“ (JVMC)

Knyga: „Shrinking Cities“ (Ed. Philipp Oswaldo), 2006 m. parekomenduota Timo Rientso, rudens Architektūros fondo pokalbių lektorius.

Atradimas: A.K. Jonyno sukurtas 1942 m. parodos katalogo viršelis.

Vizualus įspūdis: projekcijos ant miško per „Yagos“ festivalį.

Lina Michelkevičė

Metų menininkas: Justinas Tyleiris Tate's, pavasarį rezidavę Ni-

A.K. Jonyno sukurtas 1942 m. parodos katalogo viršelis

dos meno kolonijoje, – už konceptualiai nagingas rankas, jautrumą medžiagai ir kūrinio aplinkai.

Metų parodos: 1. Reivo muziejus festivalyje „Satta Outside '11“ Šventojoje, nes, pasak jo kuratorės Neringos Černiauskaitės perciuoja-mos tezės iš Skaidros Trilupaitytės paskaitos NDG, – „Lietuvos muziejuje atidaryti gali kiekvienas ir kam nori“ (cituoju iš atminties). 2. NDG vykusių parodos „Modernizacija“, „Mūsų metamorfiškoji atmintis“ ir „Paminklai, kurių nėra. Pasivaikščiojimas po Vilniu“.

Metų atradimas: tai, kad Lietuojė gyvenant ir dirbant periferijoje (mano atveju – Vilniaus dailės akademijos Nidos meno kolonijoje) galima patirti intensyvesnį kultūrinį gyvenimą nei būnant Vilniuje. Dėl tos pačios priežasties Vilniuje esančius renginius lankiau fragmentiškai (tikiuosi, kad pamačiau daugiau kaip 2/3 parodų) ir apie juos skaičiuo žiniasklaidoje.

Metų parodos: 1. Reivo muziejus

festivalyje „Satta Outside '11“ Šventojoje, nes, pasak jo kuratorės Neringos Černiauskaitės perciuoja-mos tezės iš Skaidros Trilupaitytės paskaitos NDG, – „Lietuvos muziejuje atidaryti gali kiekvienas ir kam nori“ (cituoju iš atminties). 2. NDG vykusių parodos „Modernizacija“, „Mūsų metamorfiškoji atmintis“ ir „Paminklai, kurių nėra. Pasivaikščiojimas po Vilniu“.

Metų menininkai: keista, bet sie-

Piešinys Rojaus Slogos spektakliui „Mėtų slėnis po marmuriniu dangumi, arba Neliustruotos šalies dainos“. Dailininkė Marta Vosylitė

sius, įvairiaformius namelius Čeki-jos kolektyviniuose sodoose, sporto mokyklas visuomenės marginalams po San Paulo viadukais, Niujorko žydus, kurie minėdami egzodą viam mėnesiui išsikrausto į balkonuose, kiemuose, sandeliukuose su kaltas pašiūres, ir t.t. Įvairialypis projektas apie nenormuotus viešųjų erdvijų panaudojimus, laikinas miesto architektūras ir mikroben-druomenes. Lietuvoje: Kęstučio Šapokos kuruota „Postmodernizmo aukoms atminti: Gintaras Znamierowski \ Donatas Srogis 1988–1995 m. konceptualizmas“ (JVMC) – už naujumą ir ypač už humorą jaus-mą, kurio trūksta rimtam lietuviškam konceptualizmui.

Metų tekstanas: nes dar ne knyga ir ne spektaklis – Rojaus Slogos „Mėtų slėnis po marmuriniu dangumi, arba Neliustruotos šalies dainos“.

Apie lietuviškos kultūros viražus – gerokai persūdytas, bet druska čia tinka.

Pastaruju kelerių metų tendencija – dėmesys architektūrai, miestui ir ypač Vilniui. Architektūros fondo pokalbių ciklai (NDG) ir archyvas interne; perleistas ir nuotrauko-

met nesusipažinu nė su vienu nauju įdomiu lietuvių menininku. Diagnozė: ilgai sukantis toje pačioje meno scenoje vardai vis kartojasi. Gal tai ir nėra taip blogai, nes giliau pažiūsti tuos pačius.

Metų knyga: netikėtai knygų mu-gėje aptinkta Pirmosios knygos konkurso autorė Ieva Toleikytė ir jos novelių rinkinys „Garstyčių na-mas“.

Metų tekstanai: vienareikšmiškai, Dariaus Mikšio projektas ir iš jo be-ne daugiausiai (apie vieną įvyki) gi-musių tekstu tekstai – diskursas. Venecija buvo verta vien dėl to, kad buvo galima paskaityti įdomių dis-kusijų ir rietenų.

Metų TV: „Jansas TV“ ir „Alche-mija“.

Jei atvirai, tai kaij ir kickvienam lietuviui labiausiai įsiminė savo ir geriausiu bičiulių daromis projektai. Bandant kalbėti objektyviau, įstrigo jaunųjų dailėtyrininkų aktyvumas: Eglės Juocevičiūtės, Danutės Gam-bickaitės ir Jolantos Marcišauskytės-Jurašienės tekstai ir kurtuvės projek-tai. Užstrigo parodos pavadinimas

NUKELTA | 9 PSL.

D a i l ē

ATKELTA IŠ 8 PSL.

„If it's Part Broke, Half Fix it“ („Jeipusiau sugedo, iš dalies sutaisyk“), vykusios ŠMC, kuratorė iš Estijos Margit Säde Lehni.

Aleksandra Piktė

Metų atradimai: Mantas Kvedaravičius ir Marius Markevičius.

Metų parodos: absoliučiai geriausia – Carsten Nicolai (ŠMC), antra geriausia – „Modernizacija“ (NDG), trečia geriausia – Algimantas Kunčius (ŠMC) ir Miks Mitrėvičius („Vartai“). Ketvirtą vietą dalinasi: „Paminklai, kurių nėra“ (NDG) ir Algimantas Švėgžda (NDG).

Metų menininkas: Darius Mikšys.

Metų knyga: Rūtros Šepetys „Tarp pilkų debesų“.

Metų įvykis: Lietuvos apdovanojimas (specialiu diplomu) Venecijos bienalėje.

Kristina Staničienė

2011-ieji – jubiliejiniai Justino Vienožinskio metai. Nors parodų, renginių, skirtų šiai progai, buvo ne mažai, labiausiai jšimini Viešnagė Dačiūnuose ir dailininko gimtojoje sodyboje pagaliau atidaryta memorialinė J. Vienožinskio eksposicija. VDA „Titanike“ tebevykstanti paroda, kurioje eksponuojam J. Vienožinskio ir jo mokiniai darbai, – įdomus mėginiamas atskleisti matomus ir vidinius jų kūrinii rýsius, pedagoginio metodo specifika. Užtart vasarą LDM Vilniaus paveikslų galerijoje surengta dailininko retrospektyvinė paroda pasirodė kiek „muziejiškai“ inertis. Vienožinskio biografiją, jo epochą, rýsius, aplinką bent jau teoriškai buvo galima parodių kur kas įdomiai ir patraukliai.

Kitas, man rodos, ryškus šiumentis tokios pat inercijos pavyzdys – Arbit Blato paroda NDG. Tiksliau, ne tiek pati paroda, kiek reakcija į ją. Parašiusi apie šią parodą, išskaitojojų komentarų, tiesiog – pokalbių tarp pažystamų supratau, kad gal neužčiuopiu pagrindinės šio reiškinio potekstės, ivertinai ją pernelyg nuosaikiai, pasidavusi dar VDA studijų metų pozityviai, kartais gal pernelyg adoruojančiai „mitologijai“, kuri gaubė XX a. pirmosios pusės Lietuvos dailę, ypač – žydų kilmės menininkų kūrybą. Tačiau, regis, tik kino ir teatro kritikė Jūratė Visockaitė viešai pareiškė, kad šis menininkas ir jo paroda – ne aukščiausios prabos... Apmaudu, kad dailėtyrininkai, menininkai šiuo atveju susilaikė ir atvira lygiavertė diskusija neįvyko. Ši situacija kiek priminė kadaise Edmundo Armoškos „Maldžio“ galerijoje surengtą, pasak kolekcininko, naujai atrastų, iki šiol nežinomų Samuolio kūrinii parodą. Tačiau tąkart, po „7 meno dienose“ pasirodžiusios nuosaikios recenzijos, buvo publikuotas ir kolektivinis menininkų laiškas, kuriamie viešai susabejota kūrinii autentiškumu. Tad kas pasidarė šiandien? Kodėl kritinės ižvalgos nebeišsilieja į argumentuotus, o svarbiausia, viešus pasisakymus?

Dar – puiki buvo Vytauto Šerio retrospektyva NDG, kurioje pavynko atskleisti „kompleksinį“ meni-

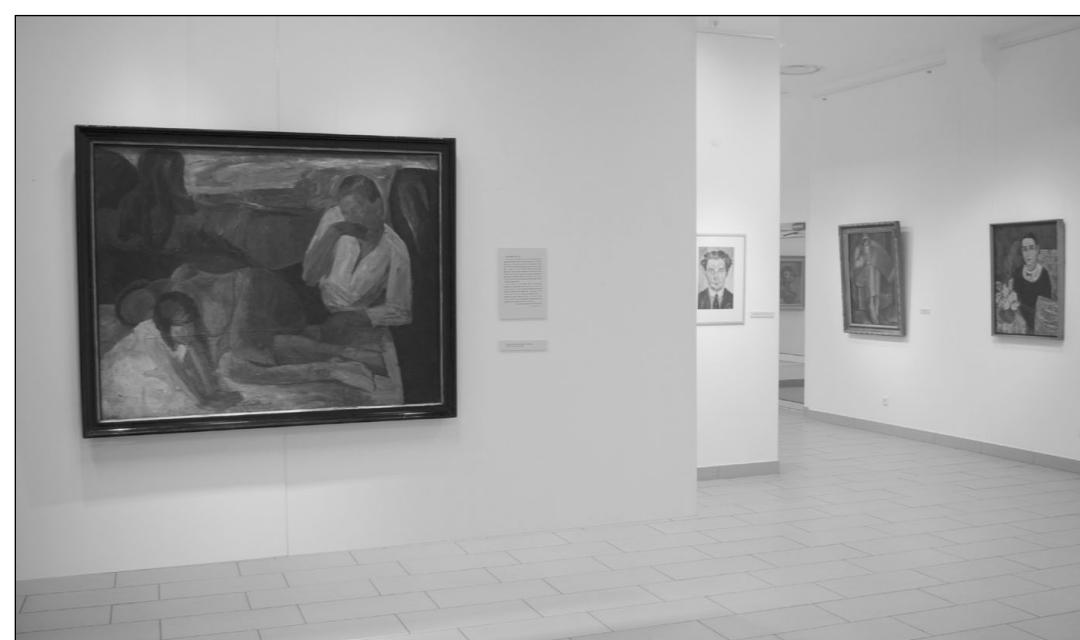
ninko mąstymą, sąsajas tarp skulptūros, eskizo, tapybos... Pagaliau tiesiog buvo proga dar kartą pasigérēti subtilių formų V. Šerio abstrakcijomis.

Gerą lietuvišką skulptūrinį matymą ir mąstymą patvirtino ir visai kitos kartos menininko – Žilvino Landzbergo eksposicija „Vartuose“. Kadaise rašiau apie Gintaro Makarevičius ir ispano Ignaco Aballi due-tą „Vartuose“ ir palyginau jų pasirodymą su sporto varžybomis. Tąkart pajėgos buvo aplygės, o Landzbergo ir kito ispano (Jaime'o Pitarcho) sugretinimas bylojo lietuviu naudai. Žinoma, pranašumas, svorio kategorija šiuo atveju ne taip svarbu – svarbiau, kad Landzbergis, atrodo, yra geras instaliatorius, o dar geba pateikti subtilių, intelektualių parafrasių. Tiesiog – stiprus, perspektivus menininkas.

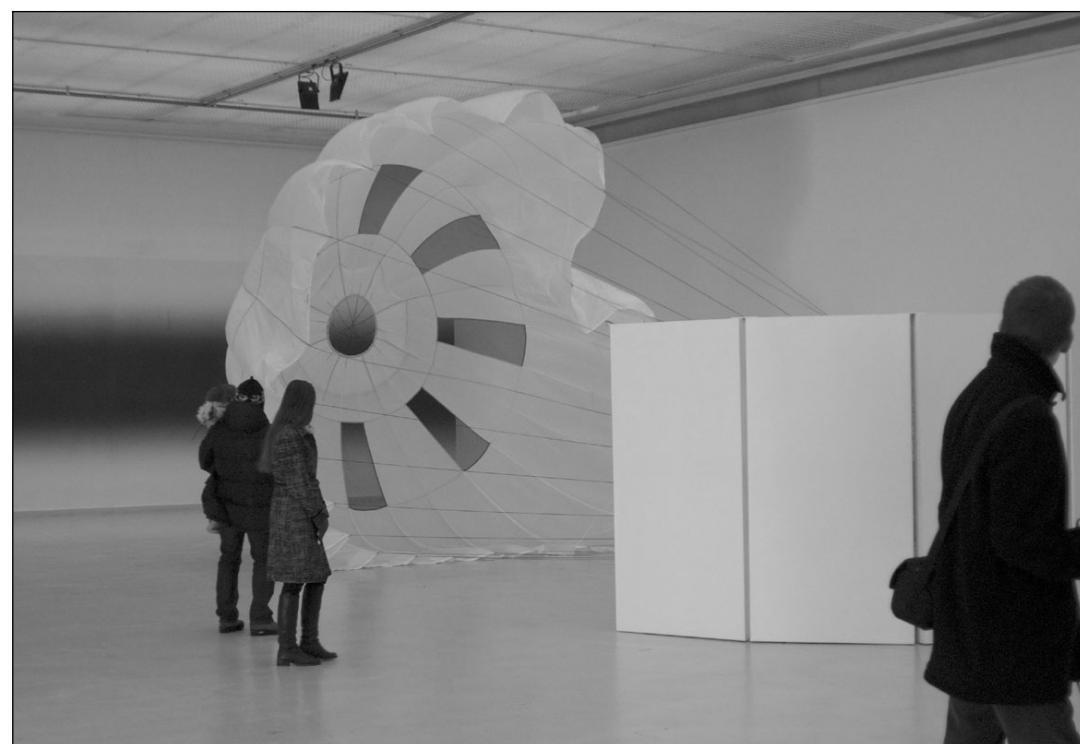
Tarp šiemet išleistų knygų su bene didžiausiu įdomumu „suriau“ storoką monografiją, skirtą vienam žinomam architektui. Ant knygos viršelio puikuojasi ŠMC pastato vaizdas. Vytautas Edmundas Čekanauskas – išties įdomus kūrėjas. Nors jis yra nemažai projektauč ne tik sovietmečiu, bet ir po Lietuvos neprisklausomybės atkūrimo, daugelis jo kūrinii mena „anuos“ laikus. Juk pastato, ypač – ištiso kvartalo nemuniši saugyklon kaip nebeaktualus molbertinio kūrinio. Daugelis Čekanausko darbų tiesiog turėjo prisitaikyti prikintančių socialinių, politinių sąlygų. Gerai, kad knygos autorius architektas Algimantas Mačiulis „revizavo“ kolegos darbus, ieškodamas paralelių su nūdiena – tarkime, Lazdynams skirtą knygos dalį užbaigia pastaba, kad šiandien kvartalo pastatai atrodo gerokai nūtrušę, reikalaujantys atnaujinimo. Įdomios autoriaus mintys apie sostinės centre, scenamiestyje architekto suprojektuotus pastatus, ir šiandien provokuojančius diskusijas apie seno ir naujo dermes, apie požiūrį į istorinę miesto dalį, apie tai, kaip jis kito, kaip į šią problemą žvelgta sovietmečiu ir ką turime šiandien...

Aušra Trakšelytė

Atmintis kinta, bet 2011 metais (ir šiai) verti būti pamėti: „Artnews.lt“ ir „Jansas TV“ (kaip lietuviško „Vernissage TV“ versija) už be priekštų atliekamą misiją; „Architektūros [pokalbių] fondo“ ir „Three Uses of Knife“ toliau tėsiamas paskaitų ir seminarų ciklas nūdienai aktualiomis temomis. Nauji: „BEpart“ kūrybinės dirbtuvės Pilaitėje (už iniciatyvą) ir Nidos meno kolonija (už pirmą (rimtą) menininkų rezidenciją Lietuvoje); „Mother Eleganza“ studija ir nauji „vėjai“ muzikos, mados, spaustinto žodžio ir vaizdo srityse. Netekitis: „ŠMC vitrina“, ypač dėl dabartinės jos būklės. *Nesusipratinu* laikyčiau kultūros veikėjų požiūri į Darius Mikšio projektą „Už balto užuolaidos“, pristatytą 54-ojoje Venecijos bienalėje. Panašu, kad kilių sąmyšis („už/prieš“) baigėsi sulig tadiena, kai projektas buvo ivertintas specialiu paminėjimu. Tai dar kartą išryškino lietuviškajį „nusiteikimą“ ir eksperimentinių (ŠMC) projektų fobiją. *Nusivylinu* laikyčiau vis dar gausi ir naujai inicijuojamus

Parodos „Justinas Vienožinskis ir jo mokiniai“ VDA „Titaniko“ ekspozicijų I a. salėje fragmentas

Carsten Nicolai. Parodos „Pionierius“ Šiuolaikinio meno centre fragmentas

Mother Eleganza. „Post Punk Cookies“. 2010 m.

Nors dar sunku vertinti šių studijų indėli, vien jų atsiradimas nuims įtam-pą, susijusią su žodžiais kuratorius ir kuravimasis. *Lūkestis:* (dažniausiai) kartu rašančios, projektus/parodas rengiančios, vis dar studijuojančios jauniosios dailėtyrininkės ir kuratori-rės. *Sveikinimai* 20-metį švenčiančiai galerijai „Vartai“.

Kas įsiminė 2011-aisiais

Rūta Birštonaitė

Metai prasidėjo nuo kelių dešimtmečių saugoto ir pagaliau atkimšto „Napoleono“, o jau vėlyvą rudenį ūkanotojo Albiono turgoje tarp siaubingo šlamšto teko regėti senovinių miniatiūrių buteliukų su spiritiniais gérimalis kolekciją. Nors prekeivė primytinai patarė geriau jų neragauti, manau, ji klydo – visi šie ženklai aiškiai liudija, kad 2011-ieji buvo ištikimybės senoms patirkintoms vertybėms metai. Taigi likau labai patenkinta „Kino pavasariu“, kur pasižiūrėjau keturių savo korefių (Kiarostamio, Švankmajerio, Oliveira, Ruiz) aukščiausio lygio filmus. Raritetiniu kino įvykiu laikau ir Algimantą Kunčiaus parodą ŠMC „Kino užrašai: 1979–1984“. Šie darbai ne tik puikiai išsaugojo laiko aromatą, bet ir pademonstravo unikalų filmavimo temperamentą, kai vaizdai jungiasi į staigaus, džiaugus, nerūpestingo ir kartu sukaupto gyvenimo struktūrą. Aristokratiskas Vilnius, aplipęs chimeromis ir herojų galvomis, rinktinės draugijos, kažką nebyliai aptariančios, – žiūri į visa tai, gėriesi ir liūdi, nes čia tesi paydus stebėtojas, galintis sekti, kaip kitame laike tēsiasi, matyt, be galo įdomus, bet tau jau nebegirdimas pokalbis.

Lukas Braščikis

I. Filmas šalia ekrano, arba Suostoje laikrodis
„Please, be quiet, please!“ („Prasom tylos, labai prašom!“) Kažkas iš paskutinių sausakimšos salės eilių maldaudančiu tonu sušunka Antologijos kino archyvų didžiojoje salėje mano eilėje bruzdančiai merginai. Laikas nuo pirmųjų filmo kadrų išvaduotas iš laikrodžio nelaisvės, bet žinau, kad tai vyksta dar prieš šeštą šokį, vadinas, kažkur tarp penktos ir septintos filmo peržiūros valandos. Keliomis scenomis vėliau, antros seanso pertraukėlės metu, stovėdami prie apsilupusių Antologijos durų ir mąsliai žiūrėdami į gatvę traukiame dūmą. Nusileidusios saulės spinduliai praleikančiu taksi languose atrodo kaip ekrane.

Kiek vėliau Kauno prekybos centro kino salėje Béla Tarras jo filmą nuobodumu apkaltinti bandančiam žiūrovui atsako, kad jei pastarasis po filmo peržiūros jaučiasi blogiau nei prieš ją, vadinas, režisierius savo darbą atliko sėkminges. Žiūrovės tylis.

Straubo ir Huillet filmas „Per anksti, per vėlai“ prasidėja kelias minutes besitęsiančiu planu, filmuoju iš 360 laipsnių kampu ratus nuolat sukančios mašinos. Vėliau Paryžiuje ir Kaire pasikartosiantis politiškai poetiškas kameros judeisys kickvienu kartą bus kitoks, tačiau vienas iš mano bičiulių korėjčių to jau nebepamatys. Po pirmojo kameros suktuko jam tenka išeiti.

Kažkas laša ant rankos. Šalia sėdinti vidutinio amžiaus moteriškė mandagiai atsiprašo. Ekrane pate-

tiško rūko apgaubtoje scenoje Seano Penno personažas susitinka su savo mirusiais tėvais. Visiškai nesujaudintas prisimenu Pedro Costos žodžius: „Jei kino vartai atverti per placių, ekrane žūrovas mato tik save.“

Antologijos archyvų gimtadienio dieną Jimas Jarmuschas pristatydamas „Kontrolės ribas“ prisimena, kad pirmą kartą sutiktas Andy Warholas jam paprieškaištavo, jog filmas „Keičiau nei roju“ yra geras, tik jame Andy norėtu mažiau siužeto. Po šių režisierius žodžių salėje nugariaudi žūrovų juokas.

Juodajai/baltajai gulbei tarpduryje betraiškant savo motinos pirštus, šalia sėdinti stambi juodaodė moteriškė isteriškai sušunka: „What a hell is this!“ („Kokia čia velniava“) ir tempdamas savo dukrytę kitų žūrovų galvomis palieka salę.

Nesuskaiciuojama galybė šio nesibaigiančio filmo veikėjų jau daugiau negu šimtą metų sėdi kino teatro salėje nebūdami tikri, kas ten nutiks, ką jie ten pamatys ir išgirs bei kaip į tai reaguos. Šalia ekrano vykstančių siužetų vingiai nėra iš anksto užrašyti scenarijue, jų pasakojimas nėra linijinis ir neturi aiškių pradžios bei pabaigos. Man visa tai ir daug daugiau įvyko 2011-aisiais, bet ar žymiai ant kalendoriaus ką nors keičia?

II. Pabaigos pradžia: tarp matomo ir nematomo

Iškilmingai skambant Wagnerio „Tristanui ir Izoldai“ iš įvairiaspalvio dangaus žemyn krenta paukščiai, jau visai netrukus kita planetą lėtai, tarytum narciziškai tuo bemsiegiaudama susidurs su Žeme ir ekrana užlies ryškios skaitmeninės liepsnos. Tuo metu atokiamė juodai baltame kambaryje nepaisydamas užgesusios šviesos, tėvas tyliai ragina dukrą valgyti bulvę kasdienę, tačiau nebegali jai atsakyti kodėl. Ekrane tamsa, bet už lango kasdien siaučiantis vėjas dar nenutilo. Laukiant pabaigos siūlau susitarti, kada baigiasi filmas. Ar tuomet, kai jo nebežiūri, ar tuomet, kai pamiršti, kad jis žiūri?

Santa Lingevičiūtė

Besiblaškydamas po daugybė festivalių visada tikiesi ir žinai, kad patysi kažką gero, tačiau neišveniamai filmų vertinimo kartelė kyla, tad dažnokai tenka nusivilti. Net ir garsais vardais.

Tačiau tarp daugybės garsių varžų ir šiaip filmų, iš kurių buvo dedamos didžiulės vilčys, nuėjau į ankstyvą peržiūrą filmo, kurio net neplanauvau žiūrėti, tačiau tuo metu daugiau eiti nebuvuo kur.

Tai jauno Čilės rašytojo ir režisieriaus Cristiáno Jiménezo filmas „Bonsas“. Kitaip nei dauguma šių metų premjerų, jis pastatytas ne pagal literatūros kūrinį, o apie literatūrą, apie kūrinio rašymą, paraleliai skaitant Marcelio Prousto „Prarasato laiko beieškant“. Kai filme pate-

Jimo Jarmuscho, atrasto prieš

„Turino arklys“

makrusių prašo prisipažinti, kas skaitė Proustą, o šie, nenorėdami pašiodyt neįspurę, melagingai, tačiau nedraisių kelia rankas, nenorom, lyg paragavus pyragacijo, pamirkyto arbatoje, užplūsta prisiminimai apie pirmuosius savo studijų metus.

Kai vaikiškai ir naivai studentai bandydaus pasididžioti prieš savo kolegas ar dėstytojus, tvirtindami, kad skaitė vieną ar kitą literatūros kūrinį. Pavasarinių kelionės prie Neries su knygomis ir vyno buteliu ruoštiats atsiskaitymams. Aišku, užsidegimas šviečiant saulei greitai nuvilnydavo Nerim kažkur už Vin-gio parko.

Vienas subtiliausiu „Bonso“ epi-zodžiui, kai vaikinas į kulkų kambarelį parneša merginai visus septynis Prousto romano tomus. Jie apskaičiuoja, kad kasnakt prieš miegą skaitydami po du puslapius neįšiskirs bent dviešimt metų. Bet ilgainiui tie puslapiai vis trumpėja iki kelių sakinii, žodžių, ir knygos lieka, o mergina išeina.

Nenuoseklų filmo siužetų diktuoja rašantis romaną pagrindinis personažas. Tai šokama aštuonėrius metus į priekį, tai grįztama atgal. Lyg jaunuolis, rašydamas savo romaną, bandytų atrasti tai, ką prara nosugražinamai praeityje, arba praradą dabartyje todėl, kad per daug kapstés praeityje ir liko, kaip sakoma, „prie suskilusios geldos“. Tačiau liko su bonsu – vienintelė savo paguoda ir gyvenimo partneriu, kuriuo vieninteliu sugeba rūpintis. Peržiūrejusi filmą pasižadėjau, kad perskaitysius visus Prousto romano tomus, nuo kurių gėdingai išsisukau studijų metais.

Rasa Paukštėtė

Atradimu, malonumu tapo VDFF parodytą bulgaro Andrejaus Paunovo ilgametražių dokumentinių filmų retrospektiva, ypač jo „Bédos dėl uodų ir kitos istorijos“. Retenybė – režisierius, negromuliuojantis problematikos taip, kad visiems būtų suprantama. Ypač virtuožkai posovietinį gyvenimą kaip tragikomediją įvaizdinantis A. Paunovas priminė vieną pamatinį geros dokumentikos savybių – neversti herojų metaforomis, o jas užauginti iš smulkmenų filmuose. Ačiū Audriui Stoniui, pasiūliusiam šią retrospektivą festivaliui.

Jimo Jarmuscho, atrasto prieš

tingus klausimus. Tuos, į kuriuos būtina atsakyti, kad galėtum gyventi toliau. Tokia ir Wojteko Smarzowskio „Rožč“ – filmas apie tai, kad totali prievara ir skausmas negali sunaišinti artumo ir meilės poreikio.

Apie pilkoje kasdienybėje slypintį artumo ilgesį ir patys ryškiausias šiemet matytas rusų filmas – Bakuro Bakuradzės „Medžiotojas“. Filmo herojai – pasitūrintis fermheris, jo kiaulių fermoje dirbanti kalinė, devynerių metų fermherio sūnus, Aleksandro Matrosovo memoriale klausiantis: „Kas buvo SSSR?“ Bakuradzės filmas iš tų, prie kurių vis gržtai, kad įmintum jo tariamo pa-prastumo mišle.

Iš pirmo žvilgsnio Aleksandro Sokurovo „Faustas“ – visiška minimalistinio „Medžiotoj“ priešingybė. Tačiau barokiška Sokurovo vizija galiausiai prabyla apie tą patį – jausmų plynę, nepakeliamą banalbybės slėgi ir norą išsiveržti iš tikrovės, kur viskas materialu – kraujas, prievara, žmonių kūnai, jų išskyros ir net geismai. Tačiau klasikinės rusų literatūros suformuotas režisierius nori tikėti šviesa, galinčia sklisti iš žmogaus vidaus. Man tai pats asmeniškiausias režisierius filmas, tame išplėtotos idėjos ir motyvai, kuriuos galima įžvelgti pirmuojuose Sokurovo filmuose.

Šiemet pajautau didelį malonumą žiūrėdama ilgus filmus. Žinoma, tokius filmus nerodo kino teatrų, juos pamatysi tik festivaliuose. Penkių valandų Olivier Assayaso „Karlosas Šakalas“ rodo kelias dešimtis vieno teroristo gyvenimo metų, bet kartu ir visą maištingų 7-ojo dešimtmecio idėjų žlugimą. 297 minutes trunkančiamė nostalgiskame dokumentiniame filme „Dangus ir žemė“ austras Michaelis Piltzas užfiksova mažo kalnų kaimelio gyvenimą 8-ajame dešimtmetyje ir kovą prieš tai, ką dabar vadiname vartotojų civilizacija. Filmas rodo, kaip gražu yra paprasčiausiai būti. Gyventi savo gyvenimą. 278 minučių japono Takahisos Zeze „Dangaus istorija“ padėjo suvokti, kad pasakojančio istorijos kino forma jau gali prilygti sudėtingos struktūros romanui.

Iš beveik dviejų šimtų šiemet pamatyti naujų filmų (sutinku, tai ne tiek jau ir daug) galėčiau paminėti dar bene dešimt tikrai palikusių didelį išpūdį. Žinoma, už tai galiu dėkoti pirmiausia festivaliams ir retrospektivoms, tokioms kaip Jimo Jarmuscho filmų „Skalvijoje“. Ji išskirtinė dar ir pagal protinę veidų koncentraciją vienoje erdvėje. Metai nebuvu tokie jau blogi. Tačiau lietuvių kinui tai netinka. Profesionalumo požiūriu šiemet jis pavojingai priartėjo prie ribos, iš už kurios nebegržtama.

Mano šių metų filmų sąrašą pradėjo kiek pavėluotai pamatytas išskirtinis Davido Fincherio „Socijalinis tinklalapis“. Režisierius tarsi chirurgas preparavo naujujų laikų

Didžioji išskirtinė idėja

Tapome informacinius narcizais

Neal Gabler – amerikiečių publicistas, kultūros istorikas, dėstytojas ir televizijos komentatorius, apdovanotas „Emmy“ prizu. Jis išgarsėjo knyga „Nuosava imperija. Kaip žydai išrado Holivudą“ („An Empire of Their Own: How the Jews Invented Hollywood“). Pateikiame šiu metų rugpjūtį „The New York Times“ pasirodžiusią Gablerio esę.

Neal Gabler

Jei dabar atrodo, kad mūsų idėjos sumenka, taip vyksta ne todėl, kad esame kvailesni už savo protėvius, bet todėl, kad idėjos nebedomina mūsų taip, kaip anksčiau. Vis labiau gyvename postidėjos pasalyje. Tame pasaulyje didžios, provokuojančios mąstyti idėjos, kurių negalima tuo pat paversti pinigais, turi tokią mažą vidinę vertę, kad vis mažiau žmonių jas sugalvoja ir vis mažiau institucijų jas įgyvendina, nors ir yra internetas. Iš tikrujų drąsios idėjos tapo nebemadingos.

Jokia paslaptis, ypač Amerikoje, kad gyvename pošvietėjikoje visuomenėje, kurioje racionalumas, mokslas, įrodymai, logiški argumentai ir diskusijos įvairose srityse, o gal ir apskritai visuomenėje pralaimėjo mūšį su prietarais, tikėjimu, įtikinėjimais ir ortodoksiu. Ir nors vis dar smarkiai progresuoja technikai, galbūt esame pirmoji karta, kuri keičia istorijos eiga – judame atgal intelektualiai nuo pažangių mąstymo būdų prie senujų tikejimo mechanizmų. Tačiau, nors ir susieti tarpusavyje, pošvietėjiskumas ir postidėja nėra tapatūs.

Pošvietėjiskumas siejasi su mūsų suvokimo stiliumi nebenaudojančiu racionalaus mąstymo technikų. Postidėja – tai bet kokio stiliaus mąstymo išnykimas. Postidėjos pasaulis arčio jau nuo seno ir prie to prisidėjo daug priežasčių. Stebime universitetus nuolat nusigręžiant nuo realaus pasaulio, bet jie skatinā finansuojā siauras specializacijas, o ne drąsą – rūpinamēs kambariniaus augalais, bet nesodiname mišku.

Stebime intelektualų diskusijų iš-

nykimą kokybiškoje žiniasklaidoje

bei trūkumą mąstytojų, kurie minti vertintų labiau už įžuliumą. Visa tai

lydi eseistikos išnykimas visuomenėje ir kultūrinėje spadoje. Tačiau plečiasi vizualioji kultūra, ypač tarp jaunujų, o kartu ir forma, kurią yra daug sunkiau išrekištī idėjas. Tos jau prieš keliasdešimt metų atsiradusios priežastys buvo tik postidėjos pasaulio pranašai, o ne jo ištakos. Tikroji kaltininkė greičiausiai yra informacija. Atrodo parados, kad tada, kai žinome daugiau nei kada nors anksčiau, vis mažiau mąstome.

Gyvename išgirtame informaciją amžiuje. Internetas iškart suteikia prieigą prie visko, ką kiekvienas iš mūsų norėtų žinoti. Be abejo, esame geriausiai informuota karta žmonijos istorijoje, bent jau kiekvienas požiūriu. Erdvėje sukaupta milijardai milijardų baity – tiek informacijos galime sukaupti ir apie tokį informacijos kiekį galime mąstyti.

Štai čia ir šiuo pakastas. Praeityje kaupėme informaciją ne tik tam, kad igyptume žinių. Tai buvo tik pradžia. Kaupėme informaciją dar ir tam, kad ją perkurtume į ką nors vertingesnio už faktus ir naudingesnio – į idėjas, kurios vertino ir tvarė informaciją. Bandėme ne tik pažinti pasaulį, bet iš tikrujų ji suprasti – tai svarbiausia idėjos funkcija. Didžiosios idėjos aiškina pasaulį ir padeda mums suprasti vieni kitus.

Marxas nurodė gamybos priemonių ir visuomeninių politinių sistemų priklasomybę. Freudas išmokė mus tyrinėti protą, kaip būdą suprasti savo jausmus ir elgesį. Einsteinas iš naujo sukūrė fiziką. Dar vėliau McLuhanas tyrinėjo šiuolaikinės komunikacijos prigimtį ir jos poveikį mūsų gyvenimui. Tos idėjos padėjo mums aprėpti protu būti ir pabandyti atsakyti į didžius, jaudinančius egzistencinius klausimus. Tačiau anksčiau informacija buvo idėjos maistas, o paskutiniame dešimtmetyje ji tapo idėjos konkurrente. Tapome panašūs į valstietį, kuris turi per daug javų, kad pasigaminė miltų. Mus prislėgė didžiulis informacijos perteklius, nebeturiame laiko jos suvokti, net jei to norėtume, bet juk dauguma mūsų to paprasčiausiai nenori.

Užtenka tiesiog sukaupti informaciją: ką dabar ir kitą akimirka darys mūsų draugai; su kuo dabar susitinkinė Jennifer Aniston; koks siūžetas šią valandą labiausiai žūrimas per „YouTube“; ką šiandien vilki princesė Letizia arba Kate Middleton. Gyvename informacijos Greshemo (taip pat ir Kopernikui priskiriamas tvirtinimas, kad blogesni pinigai visada išstums geresnį, – red. past.) taisykles sąlygomis – pati banaliausia informacija visada išstums idėją.

Norime žinoti, o ne mąstyti, nes žinių vertę paprasčiau apibrėžti. Taip paprasčiau būti dėmesio centre, palaikyti ryšį su draugais ir aplinka. Idėjos pernelyg miglotos, nepraktiškos, jos reikalauja daugiau veiksmų, bet atneša per mažai konkretiems naujosioms. Mažai žmonių keičiasi idėjomis,

visi keičiasi informacija, dažniausiai asmeninio pobūdžio. Kur eini? Ką darai? Su kuo susitinki? Tai – didieji mūsų laikų klausimai.

Juk ne atsitiktinumas, kad postidėjos pasaulis gimi kartu su portalų ir socialinių ryšių pasauliu. Gal ir egzistuoja tinklalapių ir tinklaraščių, skirtų idėjoms, bet „Twitter“, „Facebook“, „Myspace“, „Flickr“ etc., trumpai tariant, tie patys populiariausi internete, iš esmės yra pasikeitimų informacija vieta. Jų tikslas – malšinti amžiną informacijos badą, tačiau tai nėra informacija, iš kurios galėtų gimiť idėjos. Ta informacija apskritai nenaudinga, išskyrus tai, kad jos turėtojas turi pasiūsti esąs gerai informuotas.

Žinoma, galima įrodyti, kad jie atlieka tą pačią funkciją, kokia anksčiausiai kartoms atliko pokalbis, o pokalbyje taip pat retai girdavo didžiosios idėjos. Tačiau šis palyginimas ne visai tikslus. Pirmiausia, socialiniai tinklalapiai yra pagrindinė jaunu žmonių komunikacijos forma ir būtent todėl pradeda išstumti spaustintę informaciją, o idėjos dažniausiai buvo reiskiamos pasitelkiant spaudą. Antra, jie įtvirtina tokius minties išročius, kurie neskatina sąmoningos diskusijos, duodančios pradžią idėjai. Vietoj teorijų, hipotezių ir esminių argumentų akies mirksniu gauname 140 ženklu įrašą apie suvalytą sumuštinį arba žiūrimą televizijos laidą. Nors socialinis tinklalapis gali pagausinti mūsų pažįstamų būrių, leisti susipažinti su naujais žmonėmis, tai nėra tapatu intelektualinių horizontų plėtrai. Socialinių tinklų plepalai susiaurina intelektualinį pasaulį iki mūsų tiesioginės aplinkos dydžio. Bet juk būtent žodžiai išreikštos mintys – kompiuterio ekrane ar popieriaus lape – plečia horizontus.

Perfrazuojant garsų posakį (jos autorius dažnai nurodomas beisbolo žaidėjas Yogi Berra): „Negalima tuo pat metu mąstyti ir mušti“, – negalima tuo pat metu mąstyti ir rašyti tviterio žinutę. Ne todėl, kad negalime iškart atliki kelių veiksmų, o todėl, kad „Twitter“ žinučių rašymas dažniausiai yra niekuo nepagrįstos paviršutiniškos nuomonės arba nuosavų kasdienių prožiūrų veiksmų aprašymo forma. Tai – išsiblaškymo būsena, tiksliau, antimastystas.

Visuomenė, praradusi sugebėjimą mąstyti apibendrintai, sulaunks pasekmui. Idėjos – tai ne tik intelektualiniai žaisliukai. Jos pritaikomos praktiškai.

Vienas mano draugas menininkas neseniai apgailestavo, jog mano pasaulis dreifuoja link sekliumos, nes jau nebeliko didžiųjų kritikų, tokių kaip Haroldas Rosenbergas ir Clementas Greenbergas, kūrusių idėjas, kurios apvaisindavo ir atgavindavo meną. Kitas draugas panaudojo panašius argumentus kalbdamas apie politiką. Kai partijos diskutavo, ar reikia mažinti biudžeto išlaidas, jis susimastė, kur Jonas Rawlsas ir Robertas Nozicksas, ku-

rie galėtų pakelti mūsų politiką į aukštesnį lygį.

Be abejo, tą patį būtų galima pasakyti ir apie ekonomiką – Johnas Maynardas Keynesas lieka diskusijos centre praėjus beveik 80 metų po to, kai suformulavo valstybės vartojimo poreikių konjunktūros teoriją. Tai nerečia, kad nėra Rosenberg, Rawls ir Keyneso paveldėtojų, bet jei jie ir yra, tai neranda atgarsio kultūroje, kuri nesugeba pritaikyti idėjų, ypač tų didžiųjų, jaudinančių ir pavojingų. Tokia tiesa, ir visai nesvarbu, ar idėjos kyla iš akademinių sluoksnų, ar iš žmonių, kurie nėra elitinių institucijų dalis ir meta išsūkį iprastai išminčiai. Visi mąstytojai – informacijos pertekliaus aukos, to pertekliaus aukos yra ir šiuolaikinių mąstytojų idėjos.

Tai tinka didiesiems mąstytojams, ypač socialinių mokslų atstovams, tokiemis kaip psychologas Stevenas Pinkeris, kuriantis teorijas apie visiką – nuo kalbos ištakų iki genetikos vaidmens žmogaus prigimtyje, kaip biologas Richardas Dawkinsas, kuris turi didžiųjų kontroversiškų idėjų apie viską pradedant Dievo savimeile, kaip psychologas Jonathanas Haidtas, analizuojantis skirtinges etines sistemas ir darantis nuostabias išvadas moralumo ir politinių išitikinimų ryšių tema.

Tačiau kadangi šie žmonės yra labiau technikai ir praktikai nei humanitarinių mokslų, kurie buvo išeities taškas popularinant idėjas, eruditai, ant jų gula dvigubas prakeiksmas. Jie grumiasi ne tik su visuotiniu nepalankiu požiūriu į idėjas, bet ir su nepalankumu mokslui, žiniasklaidoje geriausiu atveju pateikiamam kaip paslaptinga sritis, blogiausiu – kaip nesuprantama. Jei šie žmonės būtų gyvenę karta anksčiau, jie reikštų savo nuomonę populiariuose leidiuniuose ir televizijoje. Dabar juos užgožia informacinis triukšmas.

Be abejo, atsiras ir tokiai, kurie tvirtins, kad didžiosios idėjos persikelė į rinkos sferą, bet yra didelis skirtumas tarp pelningų inovacijų ir intelektualinių iššūkio. Verslininkai turi daug sumanymų, o kai kurie iš ju, kaip Stevenas Jobsas, sukuria ypatingų išradimų. Tie jų sumanymai gali pakeisti mūsų gyvenimą, bet retai keičia mąstymo būdą. Jie materialaus, o ne idėjinio pobūdžio. Būtent mąstytojai dabar yra deficitinė prekė, ir greičiausiai taip bus ir toliau.

Tapome informacinius narcizais, taip menkai suinteresuotais bet kuo, kas už mūsų ir mūsų aplinkos ribų, mūsų nedomina niekas, kuo negalėtume pasidalinti su draugais. Jei staiga skelbdami savo idėjas atsirastų Marxas ar Nietzsche, niekas i juos neatkreipyt nė menkiausio dėmesio, bent jau žiniasklaida tai tikrai, nes jis moka tik maintinti mūsų narciziškumą. Ateitis ryškėja kaip vis didesnės informacijos viršinių epocha. Žinosime viską. Bet niekas nebemastys. Pagalvokime apie tai.

PARENGĖ KORA ROČKIENĖ

ATKELTA IŠ 10 PSL.

didvyrius ir fetišus. Fincherio diagnozė tiksliai ir neguodžianti. Laukius sausio 6 d., naujojo Fincherio filmo ir dar vienos mūsų laikų diagnozės.

Sonata Žalneravičiūtė

Už praėjusių metų giliausiai išsimelkusių kino patirtį dékingą Béla Tarrui. Už filmą „Turino arklys“. Už tai, kad visą žiūréjimo laiką kvėpavau jo ritmu, už tai, kad išprasmėnu beprasmybę ir kad būtent šiuo filmu, naudodamas tyliai kino kalbą, jis pasakė viską ir kaip puikus kino kūrėjas, ir kaip filosofas.

Dékinga Aleksandru Sokurovui. Po filmo „Faustas“ peržiūros, tikiuosi, visiems laikams „atsižengnau“ nuo literatūrinės klasikos šešdevrų vertala į kino kalbą, kad ir kokie talentingi, išmoningi autoriai tuo imtusi. Goethe negalėjo išsivaiz-

duoti, kad turės teisę uždrausti savo kūrinių ekranizaciją.

Didžiausias litaratūrinis atradimas, ir ne tik šiu metų, – Virginia Woolf, jos knyga „I švyturį“. Žemai lenkuosi ir Laimantui Jonušiui už vertimą. Genialus darbas.

Džiugina, kad pagaliau kai kurios leidyklos suprato, jog svarbu ne tik išleisti išpampusią knygą (net nurodant jos svorį), bet svarbi ir jos estetinė forma. Dailininkas Tomas Mrazauskas knygoms suteikia ir išorinę meninę vertę. Šiųmetinių jo kūrinių – Virginijos Woolf „I švyturį“, Antano A. Jonyno „Kambarys“, Michailo Šiškinio „Laiškų knyga“, Rūtos Oginskaitės „Jausmų repeticijos“. Metai su aktorių Vladu Bagdonu. Vis dėlto didžiausias pasiekimas Lietuvos knygų leidybos istorijoje, manau, yra Margaritos Matulytės „Nihil obstat. Lietuvos fotografinė sovietmečiu“.

Aktorystė yra šnipinėjimo priešingybė

Gary Oldmanas apie „Bastūnų, siuvėjų, kareivį, šnipą“

Agentas Džordžas Smailis Lietuvoje neturi daug gerbėjų, bet Anglijoje šis Johno Le Carré romanų apie šnipus personažas yra masinės kultūros ikona. Jų būtų galima lyginti su rusų „Septyniolikos pavasario akimirkų“ Štirluciu ar lenkų Hansu Klosu iš serialo „Brančiau už gyvybę“. Šį penktadienį mūsų ekranuose pasirodys Tomaso Alfredsono filmas „Bastūnas, siuvėjas, kareivis, šnipas“ („Tinker, Tailor, Soldier, Spy“, D. Britanija, Prancūzija, Vokietija, 2011), kurutas pagal Johno Le Carré to paties pavadinimo romaną. Šiakart prieš savo valią pensijoje atsidūrusio Smailio užduotis – surasti rusų „kurmį“ britų žvalgybos struktūrose. Įtariamieji – keturi aukštasis pareigas užimantys karininkai. Filmo, kuriame pagrindinius vaidmenis sukarė Markas Strongas, Johnas Hurtas, Gary Oldmanas, Toby Jonesas, Colinas Firthas, premjera įvyko šiemet Venecijos festivalyje. „Bastūnas, siuvėjas, kareivis, šnipas“ iškart sulaukė teigiamų vertinimų, o Smailių suvadineš Gary Oldmanas laikomas vienu iš kandidatų į šiuometinius „Oskarų“. Niujorke su aktoriumi kalbėjosi Joanna Ozdobińska.

Interviu pateikiame sutrumpintą.

Pirmą akimirką net sunku atpažinti, kad būtent Jūs vadinate Džordžą Smailį.

Tik nusidažiau plaukus. Na, gal dar prisiđejo ir tai, kad nusprenčiau užsiauginti kelis kilogramus,

jei jau vienoje filme sceną tenka plaukti tvenkinyje ir matyti šiek tiek mano kūno. Juk vaidinu gerokai viudutinio amžiaus vyriški. Kurį laiką galėjau pasiesinti, kad valgau nešveikai ir daug. Padavinau taiką „Valgant už Džordžą“. Tačiau svarbiausiai vis dėlto buvo akiniai. Man atrodo, kad Smailiu jie tas pats, kas „Aston Martin“ Džeimsui Bondui. Režisierius pasiuto, nes matavaus tris šimtus porų. Žinojau, kad jie turėtų būti pagaminti ne anksčiau nei 1969 ir ne vėliau kaip 1974 metais. Galiausiai radau tobulus Pasadenos parduotuvėje „Old Focals“, kurios savininkas turi apie 30 tūkstančių senų akinių. Ta parduotuvė – tai atsitiktinumų sutapimas. Prieš kurį laiką važiuodamas Los Andželė Saulėlydžio gatve (Sunset Boulevard) pamačiau filmo „Vienišas vyras“ plakatą. Iš pradžių pagalvojau, kad jaime pavaizduotas Marcello Mastroianni, bet tai buvo Colinas Firthas, su

kuriuo vaidinu filme „Bastūnas, siuvėjas, kareivis, šnipas“. Viename laikraštyje perskaiciau informaciją apie vintage akinių parduotuvę. Rašė, kad būtent joje Firthas išsirinko akinius.

Ar aptarinėjote Smailį su Le Carré?

Le Carré buvo filmavimo aikštėje. Norėjau iš jo kuo daugiau suprasti, kaip elgesi Džordžas vykdymas užduotį, kuo buvo prieš tai, kai jis pamatome filme. Johnas, kuris pats kadaise buvo šnipas, pasakojo man apie to darbo baimes ir paranoją. Nes šnipas pirmiausia laukia ir nuolat tarsi apsčestas ieško ženklu, kad yra demaskuotas. Jis man sakė, kad jog kartais streso ligis būna tokis aukštasis, kad pradedi abejoti, ar tik pats nesi tas „kurmis“, kurio ieškai. Le Carré nesenai suėjo 80 metų, bet bendraudamas su juo jaučiausi taip, tarsi aš būčiau vyresnis. Jis sakydavo: „Būsiu prie te-

lefono, bet, ko gero, jums manęs ne reikia.“ Kai su juo susitikdavau, pasijusdavau taip, lyg įjungčiau muzikos automatą – įmetu monetą, pasirenku istoriją ir Johnas pradedas pasakoti.

Ar Jūs tiktumėt šnipo darbui?

Būčiau beviltiškas. Žinoma, jie taip pat vaidina vaidmenis ir prisiiima kitas tapatybes, bet aktorystė yra šnipinėjimo priešingybė. Aš ieškau tiesos apie vaidinamą personažą. Nekenčiu melo ir apsimetinėjimo, tai nėra mano dalis. Jau vaikystėje mėgau įtikinamai vaidinti kitus. Mégstu stebeti žmones, kurie tvirtina, kad nesugeba vaidinti. Kalbu ne apie blogus aktorius, tokius yra pusė Holivudo, bet apie žmones, kurie paprasčiausiai nesugeba apsimesti kuo nors kitu. BBC seriale 8-ajame dešimtmetyje Smailių suvaidino Alecas Guinessas. Jis ir Peteris Sellersas turėjo man milžiniškos įtakos. Iš iki šiol vaidintų vaidmenų labiausiai į mane nepanašus buvo Sidas Vicousas iš filmo „Sidas ir Nensė“. Rengdamasis jam, ilgai stebėjau „Sex Pistols“ koncertų išrašus. Nors ir nepabandžiau heroino, norėjau žnoti, koks tai jausmas. Pažinuojau kai ką, kas man smulkiai pasakoj, kaip vyksta procesas. Jis liepė įsivaizduoti, kad mano stuburą dengia minkštutė vata. Padėjo. Le Carré romane yra fragmentas, kuriame jis lygina Smailį su ropliu, sugebančiu reguliuoti kūno temperatūrą. Tai – žmogus chameleonas, galintis išnykti minioje.

Smailių išdavė jo draugai, metė žmona. Kas verčia ji veikti toliau?

Jis šiek tiek sadistas. Jis būna žiaurus ir niekšas, jei to reikia informacijai gauti. Kartais jis taip pat privalo būti mazochistu – žmona jis paliko kelis kartus, buvo nečiūkima, tačiau jie niekad nesipyksta šia tema, apie tai nesikalba. Smailis netrokšta atsirevanšuoti jos meilžiams. Jis myli žmoną. Aš tai puikiai suprantu. Man patiko, kad Smailis niekad neabejoja savo įsitikinimais. Jis lojalus žmonėms, kuriais pasitiki. Buvo pavaldiniai gerbia Smailį, todėl jų padedamas Smailis gali vykdyti savo tyrimus ir nebūdamas M16. Jis puikiai žino, koks siaubingas yra pasaulis, nemėgsta jo, bet priima, nes kito nėra.

„Bastūno, siuvėjo, kareivio, šnipo“ kūrėjams daugiausia laiko atėmė būtent aktoriaus Smailio vaidmeniui paieškos.

Pusę metų jie negalėjo apsispręsti ir tada paaikšėjo, kad jie laukė būtent manęs. Būdamas aktorius esu pasmerktas aktorių atrankos vadovo vaizduotės malonei, nes jo galvoje esi tokis, koks tavo paskutinis vaidmuo. Todėl niekad nesuvaidinsiu Džeimso Bondo. Beje, daraus pernelyg subrendęs arba pernelyg patyręs fizinio aktyvumo reikalaujantiems vaidmenims. Todėl man patinka, kad Smailis atrodo tokis pasyvus. Tokiame vaidmenyje mažais gestais galima pasakyti daugiau.

PAGAL „GAZETA WYBORCA“
PARENGĖ KORA ROČKIENĖ

Nauji leidiniai

Kalėdinio „Kino“ skaitymo malonumai

Teko skaityti vieną „Kinui“ atsištą laišką. Jo autoriai raše, kad „pasigenda straipsnių apie kiną mano ir kultūros kontekste, jo įtaką viuromenei“. Man regis, kalėdinis „Kino“ numeris kaip tik apie tai. Kitas klausimas, ar tai įtikins laiško autorius, nes žurnalo tekstuose, regis, neskambia lietuviu ausiai tokios mielos Andrejaus Tarkovskio, Gilles’io Deleuze’o pavardės ir žodis „postmodernizmas“. Užtat daug vietos skirta kitam mūsų intelektualų numylėtinui Larsui von Trierui. Gruodžio pradžioje Europos kino akademija pripažino jo „Melancholią“ geriausiu 2011-ųjų filmu. „Melancholią“ operatyviai rodoma šalies kino teatruse, tad progų apie jį pakalbėti – ne viena. Ieva Toleikytė „Iš arčiau“ ir pristato danų maištautojų: aptaria jo vaikystės ir jaunystės problemas, garsiausius filmus ir jų moteris („jo idealą išvaizdina moters gebėjimus pasiaukoti“). Tačiau nusprenčia autorei, kad von Trieras gina tikėjimą Dievui.

Živilė Pipinytė feljetone „Europos žmonių kinas“ taip pat neapėjo „Melancholią“: jai toks aukštasis šio filmo ivertinimas – dar vienas ženklas, kad šiuolaikinis Europos kinas vis dažniau paklūsta rinkoda-

ros reikalavimams, kad apdovanojami visiems suprantamis ir snobiški filmai. Mégstu, kai leidiniuose, tegu ir netiesiogiai, vyksta diskusijos. Tai įrodymas, kad nesame tik pasyvūs to kino vartotojai, apie kuriuos ižangos žodyje užsimena „Kinio“ redaktorius Linas Vildžiūnas.

Šiakart žurnalaus spausdina ir diskusiją apie kino edukacijos padėtį Lietuvoje. Apie ją kalbėjosi prie apskrito susėdė edukaciją vykdantį projektų dalyviai ir dvi edukologės. Pastarosios, beje, nesutaria, kada pradėti aptarinėti filmus, – pradinėse klasėse ar daug vėliau. Kaip geriau, be abeo, atsakys gyvenimas, bet skaitydamas apie „Skalvijos“, „Meno avilio“ ir kitų entuziastų projektus prisiminiai Michailo Gorbačiovo frazę: „Procesas prasidėjo“. Nes kelių pakopų edukacija, kai išmokstama filmus žiūrėti, juos analizuoti, skaityti tekstus apie kiną ir taip geriau suprasti save bei viuomenę, kurios dalis esi, ir yra „kinas mano ir kultūros kontekste“.

Galite paprikaištauti, kad lietuvių kinui tai nelabai tinkta. Šie metai jam nebuvo patys geriausiai. Bet jaučiau režisierių filmuose jau galima ižvelgti pastangas vertinti neseną praeitį ir nelabai gražią dabartį. Apie tai skaitykite Linos Kaminskaitės-Jančorienės ir Gedimino Kuktos recenzijose, skirtose lietuviškoms šiuometinėms „Scanoramos“ premjeroms.

Kino mokomasi ir iš filmų, iš tekstų, iš istorijos. Perskaitės subtilybė ir originalių ižvalgų kupinė Rūtos Birštonaitės straipsnių apie seniausią kino režisierių – portugalų Manoel de Oliveira – supratau, ką veiksiu per šias atostogas. Juolab kad Birštonaitė sako: „Vis dėlto Oliveira veikiau reikėtu lyginti ne su kilniai pasenusiais klasikais, o su senovės Rytų poetais, kai garbus amžius (Oliveiros atveju – šimtas trejų metų) veda į mąstymo išskaidrėjimą ir stilinės drąsą.“ Izolė Keidošiūtė iš arčiau pristato britų aktorių Danielį Craigą. Gal daugumai kino žiūrovų jis – naujasis Džeimso Bondas, bet autorė įtikina, kad Craigas – įdomus aktorius.

Kontekstą kuria iš Neringos Kažauskaitės „kino teritorija“ šiakart ta-

pės Berlynas. Tai – 3-iojo dešimtmecio Europos kino sostinė ir vieno svarbiausiai šių dienų kino festivalių būstinė, vieta, kur buvo sukurtas ir parodytas ne vienas šedevras.

Apie tai, kaip svarbu žiūrėti seniosius filmus, užsimena ir vokiečių kino kritikas Klausas Ederis, šiemet pirminkavęs „Scanoramos“ žiuri. Interviu Auksei Kancerevičiutei jis giliinas į kino kritiko amatą ir sako: „Viskas, ką reikia žinoti apie kiną, glūdi tuose 3-iojo dešimtmecio filmuose. Jie daug labiau susiję su kino menu nei mūsų laikų „šešdevrai“. Jeigu pavyksta nuolat žiūrėti filmus, sudarančius kino istoriją, automatiškai gilinate kino kalbos žinias. Jei apsiribojate tik televizijos programomis ar filmais, kurie patenka į pagrindinį televizijos tinklą, tiesiog veltui gaištate laiką.“

Svarbius kino istorijos puslapius ateinančių sausų atvers prancūzų kino festivalis „Žiemos ekrainai“. Dvi jo retrospektyvos – komikų Jacques’o Tatį ir Pierre’o Etaixą – žurnale pristato Jurga Vilė. Siūlau atkreipti dėmesį ir į „Žiemos ekrainų“ naujienas – žadami filmui vienas už kitą įdomesni, nors aš labiausiai laukiu brolių Dardenne’ų „Berniuko su dviračiu“ ir Bertrand’o Bonello „Prisiminimų iš viešnamio“, mat vienas pažystamas kritikas sumaišę juos su žemėmis, o kita (nepažystama) kritikė pavadinio šedevru.

Narius Kairys recenzuoja tarsi meteoritas mūsų ekranuose prasiskiejušų naujausią Aki Kaurismäki filmą „Havras“ ir vis dar rodomą Xavier Beauvois „Apie dievus ir žmones“, Jurga Vilė – sausį pasirodiantį dokumentinį Pierre’o Thoretonto filmą „Yves’as Saint Laurent’as“. Beprotiška meilė, Santa Lingevičiūtė – įdomaus amerikiečio Bennetto Milliero filmą „Žmogus, pakeitęs viską“. „Namų kine“ rasi te Nijolės Andrijauskienės pristatomus naujus DVD – Miros Nairi „Ameliją“, Steve’o Antino „Burleską“, Carloso Saldanhos animacinių „Rio“ ir tradiciskai nostalgiską Eldaro Raizanovo „Garažą“. Kodėl vieni filmai sužadina nostalgiją ar priverčia nuolat prie jų grįžti (tegu tik mintyse), o kiti – ne, straipsnyje „Patikėti kinu (ir literatūra)“ svarsto Kristiną Karvelytę: „Filmu žiūrėjimo patirtis prieštarina – vaizdo suvokimas pirmiausia remiasi žiūro atskyrimu nuo to, ką jis matą, tačiau kartu kinematografo priegimis leidžia tapatintis su jo kuriamaisiais. Šis prieštaravimas yra vaizdų pasakojimo unikalumo šaltinis. (...) Patikėti filmu reiškia būti įtrauktam šio judėjimo ir mėgautis juo, nežinant, kur būsime nunešti.“

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Rodo TV

Parašyti laišką sau

Arčėja didžiosios metų šventės ir galiu Jus, mieli skaitytojai, nuraminti, kad televizijos mūsų tikrai nenuvargins originalių ir įdomių programų ar filmų gausa. Nebent negalėsite pakilti nuo vaišų stalo. Tokiu atveju pasiremkite per BTV žiūrėti ukrainietiškus miuziklus ir filmus, kuriuoje kartu su Verka Serdiuka vaidina populiariorus rusų žvaigždės. Kai TV3 pradeda rodyti vieną namuose, kalendoriaus nereikiaria – viskas ir taip aišku. LNK „specializacija“ švenčių dienomis – Harris Peteris ir šuniukas Bethovenas. LTV pavykies Neli Paltinienės, Giulijos ir Algimanto Čekuolio gerbėjus pasižiūrėti ir paklausyti savo numylėtinį jubiliejinių vakarų. Skeptiškai vertinantieji jubiliejų pompastiką, bus mišios ir kardinolas Juozas Bačkis, be jų šventės per LTV – taip pat ne šventės. Tiesa, Pirmasis Baltijos kanalas žada, kad jo žiūrovus sveikins Prezidentė.

Supraskite mane teisingai: nemanau, kad Kalėdų ar Naujametinį vaikarą neturi skambėti gera muzika, lietis sąmojis ar būti prisiminti mėgstamai filmui, jau tapę šventinio ritualo dalimi. Pats nežinau, kelinčia kartą, bet greičiausiai žiūrėsiu Richardo Curtiso filmą „*Tegvyuaja meilė*“ (TV3, 24 d. 22.30), Edwardo Nortonas „*Mylek ir tikėk*“ (BTV, 26 d. 15.30) ir, žinoma, Eldaro Rianovovo 1975 m. „*Likimo ironija, arba Po pirties*“ (LNK, sausio 1 d. 13.55). Ne todėl, kad tai šedevrai. Tiesiog kaip tam akademiko Pavlovo šunitui jau susiformavo refleksas. Tačiau sutikite, kad tie filmai – tai ne „Moterys meluoja geriau“ ar „Giminės“ ir kitoks kičas, kurį nuolat siūlo mūsų televizijos. Bet kurdamos televiziją tik pensininkams ar neturtingiemis, televizijos pačios pjauņa šaka, ant kurios sėdi. Panašia grėsmė jau pajuto rusų televiziniukai, svorę, kad jų nebežiūri tie visuomenės sluoksniai, kurie gali išpirkti reklamuojamas prekes. Jie perbėgo į internetą.

Šventėms tiks keli miuziklai. Joeilio Scumacherio 2004 m. „*Operos fantomas*“ (BTV, 24 d. 22.15) perkels į XIX a. Paryžiaus operą. Jos žvaigždė – sopranas Kristina gali būti dėkinga už šlovę ne tik savo balsui, bet ir paslaptingo vaiduoklio pataramams. Šia istorija 1910 m. sugalvojo Gastonas Leroux – garsus teismo ir karo žurnalistas, pabuvojęs visuose tuometiniuose „karštose taškuose“ – rusų ir japonų kare, Maroko kolonijiniame kare ir 1905-ųjų revoliucijos apimtame Kaukaze. Bet tai jam netrukėdė rašyti masinei kultūrai jau tada priskiriamus romanus, kuriuos, beje, kolekcionavo garsūs intelektualai. „Operos fantomas“ ekranizuotas mažiausiai dešimt kartų, bet šis filmas – tai į ekraną perkeltas populiarus Brodvėjaus miuziklas, kurį parašė Andrew Lloyd Webber. Schumacheris yra prisipažinęs, kad dekoracijas ir kostiumus įkvėpė Luchino Visconti šedevras „*Leopardas*“.

Dar vieno garsaus Brodvėjaus miuziklo ekranizacija – 2002 m. Robo Marshallo „*Čikaga*“ (BTV, 31 d. 00.30). Jis nukels į legendinius *Roaring Twenties* – dramatiškų socialinių

„Muzikos garsai“

ir politinių permainų dešimtmetyj, kai pirmąkart JAV istorijoje miestuose buvo daugiau gyventojų nei kaimuose, kai galiojo alkoholio draudimo įstatymas, o tauta klausėsi tos pačios muzikos – džiazo, šoko tuos pačius šokius, žavėjosi tais pačiais filmai ir net kalbėjo tuo pačiu žargonu. Tada ji ir žengė milžinišką žingsnį į tai, kas dabar vadinama vartotojų visuomenė. 3-jojo dešimtmecio Čikagoje viena tais buvo ryškiausia.

Žinoma, miuziklas – ne retro filmas, bet epochos dvasią perteikia ir muzika, ir Renée Zellweger, Catherine Zeta-Jones bei Richardo Gere'o personažai, ir veiksmo vieta – kalėjimas. „Čikaga“ gavo daugybę apdovanojimų, bet kaip tai dažnai atsitinka pervertintieji filmams, palyginti greitai pasimiršo ir prisimenama tik per šventes.

Lietuvoje pats populariausias iš Brodvėjaus į Holivudą perkeltas miuziklas vis dėlto tebéra Roberto Wisc'o, „*Muzikos garsai*“ (TV3, 25 d. 10.50). Sukurtą 1965-aisiais ir apdovanotą penkiais svarbiausiais „Oskarais“, netrukus filmą parodė net Sovietų Sajungoje, jis prisimena kelios dėkingų žiūrovų kartos. Nors „Muzikos garsus“ įkvėpė Marijos Von Trapp (si taip pat trumpai pasirodo filme) autobiografija, manau, kad žiūrovus traukia ne ji, o Pelenės istorija. Bet ir pasakojimas apie vienuolyno auklėtinę, kuri tampa aristokratų gubernante, o vėliau ir mylima pamote, kartu su vaikais bėgančia iš nacių okupuotos šalies, būtų gal ne tokis patrauklus, jei ne Marijų suvaidinusi ir sušokusi Julie Andrews.

Tiem, kurie mėgsta kitokią muziką ir Islandiją, LTV2 (28 d. 22.10) parodys Ari Alexanderio Ergiso Magnusso 2005 m. dokumentinį filmą „*Klykiantis šedevras*“. Filmo herojai – garsūs islandų muzikantai ir dainininkai, tarp jų Björk, Siguras Róosas ir visokios grupės, kurių pavadinimai, manau, daug kam žinomi, bet, deja, ne man. Režisierius bando atsakyti į klausimą, kodėl Islandija turi tiek daug talentingu muzikų.

Tą patį trečiadienį LTV2 (28 d. 20.05) parodys gruzinų aktoriaus ir režisieriaus Gelos Kandelaki filmą „*Nelaimė*“ (1979). Ši tragikomedija – gruzinų literatūros klasiko Davido Kldiasvili pjesės ekranizacija. Veiksmas nukelia į ikirevoliucionės Gruzijos kaimą, kuriame gyvena darbštuo lis Antonas su savo mama. Vieną dieną Antonas staiga krinta kaip pa-kirstas. Pareikšti užuojaus mamai renkasi pažystami ir kaimynai. Ato-mazga bus gana netikėta.

„Nelaimės“ režisierius Gela Kandelaki suvaidino pagrindinį Otaro Joselianio filmo „*Gyveno strazdas*

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Antausis sienai : eileraščiai / Valdemaras Kukulas. – Vilnius : Homo liber, [2011] (Vilnius : Standart sp.). – 122, [6] p. : portr. – Tiražas [300] egz. – ISBN 978-609-446-018-0 (jr.)

Ažuolų gilės : rubatų rinktinė / Česlova Jakštytė ; [dailininkas-dizaineris Artūras Kaminskas]. – Marijampolė : Piko valanda, 2011. – 111, [1] p. : iliustr. – Tiražas 300 egz. – ISBN 978-609-422-041-8 (jr.)

Demeniškių obscenas : eileraščiai / Romas Demeniškis. – [Vilnius] : Žuvėdra, [2011] (Vilnius : Petro ofsetas). – 85, [1] p. – Tiražas [500] egz. – ISBN 978-9955-669-91-3

Devintoji voro koja : [aforizmai] / Aleksandras Jakubonis. – Marijampolė : Piko valanda, 2011. – 55, [1] p. : iliustr. – Tiražas 300 egz. – ISBN 978-609-422-039-5

Emigrantės dienoraštis : esė / Zita Čepaitė. – Vilnius : Alma littera, 2011 (Vilnius : Standart sp.). – 301, [1] p. – Tiražas 1000 egz. (papild.). – ISBN 978-609-01-0142-1

Gimtoji žemė mano : eileraščiai / Aldona Rubinskytė-Kalm ; [tekste Algirdas Jakšto nuotraukos]. – [Vilnius] : Karminas, [2011] (Vilnius) : Karminas. – 86, [1] p. : iliustr. – Tiražas 200 egz. – ISBN 978-609-8031-16-4

Ilgiesio sopolys : eileraščiai / Jonas Drazdauskas ; [sudarymas: Faimiros Sinicienės ; nuotraukos Adolfo Sinkevičiaus]. – Utena : Utenos spaustuvė, 2011 (Utena : Utenos sp.). – 85, [4] p. : iliustr. – Tiražas 400 egz. – ISBN 978-9955-35-107-8

Kalbėjimas j tylą : eileraščiai / Teresė Rimulaitytė. – Jonava : Dobilo leidykla, 2011 (Kašiadorys : Printėja). – 119, [1] p. – Tiražas 100 egz. – ISBN 978-609-409-049-3

Kambarys : eileraščiai / Antanas A. Jonynas ; [panaudotas Giuntauto Trimako fotografijos iš ciklų „Namie“ (1987-1988) ir „Plokštumas“ (1987-1989)]. – Vilnius : Tyto alba, 2011 (Vilnius : BALTO print). – 57, [3] p. : iliustr. – Virš. antr. ir aut. nenurodyti. – Tiražas 1000 egz. – ISBN 978-9986-16-865-2

Kartybių taurė – iki dugno : romanai / Petras Venclovas. – Vilnius : Naujoji Romuva [i.e. „Naujosios Romuvos“ fondas], 2011 (Vilnius : Petro ofsetas). – 357, [3] p. – Tiražas [500] egz. – ISBN 978-609-8035-14-8 (jr.)

Kasdienybės soduose : [eileraščiai] / Nijolė Rimkiienė. – Utena : Utenos spaustuvė, 2011 (Utena : Utenos sp.). – 73, [3] p. – Tiražas 300 egz. – ISBN 978-9955-35-109-2

Kruopų balsai : epigramos ir eileraščiai / Benediktas Medvedevas. – Utena : Utenos spaustuvė, 2011 (Utena : Utenos sp.). – 149, [1] p. : iliustr., portr. – Tiražas [400] egz. – ISBN 978-9955-35-111-5

Lalagė : apskrymų vainikas / Andrius Jakučiūnas. – Vilnius : Tyto alba, 2011 (Vilnius : BALTO print). – 121-233, 1-119, [4] p. – Tiražas 2000 egz. – ISBN 978-9986-16-866-9

Literatūra 11 klasei : chrestomatija / [sudarytoja Aušra Martišutė-Linartienė ; redakcinių kolegijos: Darius Kuolys ... [et al.]. – Vilnius : Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2011.

D. 1: Renesansas, Barokas, Apšvieti / [apžvalginiai] tekstuose autoriai Darius Kuolys, Dainora Pociūtė-Abukevičienė, Aušra Martišutė. – 2011 (Vilnius : Petro ofsetas). – 598, [1] p. : iliustr., faks., portr. – Tiražas [6000] egz. – ISBN 978-609-425-053-8

Magnus Ducatus Poesis : ribų įveika : [almanachas]. – Vilnius : Vilnius, 2011. – ISSN 2029-8323

2010/11 / sudarė ir parengė Vladas Bražūnas ir Vytautas Dekšys. – 2011 (Vilnius : Petro ofsetas). – 301, [8] p. – Dalis gretut. teksto liet., baltar., latv., lenk., ukr.

Mylėti tą, kuris šalia? : [romanas] / Emily Griffin [i.e. Giffin] ; iš anglų kalbos vertė Milda Baronaitė. – Vilnius : Metodika, 2011 (Vilnius : BALTO print). – 359, [1] p. – Tiražas [1500] egz. – ISBN 978-609-444-046-5 (jr.)

Pažvelk dar kartą : [romanas] / Lisa Scottoline ; iš anglų kalbos vertė Irma Milevičiūtė. – Vilnius : Metodika, 2011 (Vilnius : BALTO print). – 343, [1] p. – Tiražas [1500] egz. – ISBN 978-609-444-043-4 (jr.)

Sukurti prieš ir kitis progeniai rašinai : [esė] / Umberto Eco ; iš italių kalbos vertė Inga Tuliševskaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2011 (Vilnius : BALTO print). – 317, [2] p. : iliustr. – Tiražas 1500 egz. – ISBN 978-9986-16-864-5

PARENĖ ALDONA BARODIČAITĖ. REDAGAVO GRAŽINA KUBILIENĖ.
LITUOS NAC. M. MAŽYVO B-KA. BIBLIOGRAFIJOS IR KNYGOTYROS CENTRAS

Kronika

Lietuvos kinematografininkų sajungos laureatai

2011 m. gruodžio 16 d. Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejuje jau tryliką kartą buvo įteikti Lietuvos kinematografininkų sajungos apdovanojimai.

Jei kiekvienų Naujuujų išvakarėse susprendžiate keisti gyvenimo būdą, numesti dešimt kilogramų, parašyti knygą ar pagaliau suremontuoti butą, pasižiūrėkite Nicole Holofcener 2006 m. filmą „*Pasi-tikėk draugais*“ (LNK, sausio 1 d. 00.10). Jo herojės – keturių draugės (Jennifer Aniston, Catherine Keener, Frances McDormand ir Jo-an Cusack), pažiūrėjamos nuo neatmenamų laikų. Trys iš jų susitvarkė asmeninį gyvenimą ir karjerą, tik Olivija vis dar ieško savęs. Depresija privercia moterį mesti mėgstantą darbą, išdarbinti valytoja ir ieškoti moralinės bei finansinės paramos. „*Pasi-tikėk draugais*“ – filmas apie draugystę, žmogiškus ryšius, pasitikėjimą savimi bei kitais. Viso to mums, be abejø, prireiks ir ateinančiai metais.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

mas „Raminas“ pasakoja apie praeityje garsų gruzinų imtynininką Raminą Lomsadz̄ę.

Apdovanojimus laureatams įteikė Apdovanojimų komisijos pirmyninkas, kino režisierius Kornelius Matuzevičius. Komisijoje taip pat dalyvavo režisierius Šarūnas Bartas, režisierė Giedrė Beinoriūtė, animacinio kino režisierius Ilja Bereznickas ir kino kritikė Živilė Pipinytė.

Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus direktoriė Regina Lopienė jau tradicija tapusi apdovanojimui – „Pėdą, paliktą Lietuvos kino istorijoje“ – įteikė kino operatoriui Jonui Tomaševičiui. 2009 m. ši muziejaus apdovanojimui gavo kino operatorius Jonas Gricius, 2010 m. – kino režisierius Arūnas Žebriūnas.

LKS INF.

Parodos	Bažnytinio paveldo muziejus	Rašytojų klubas	„7md“ rekomenduoja
VILNIUS	Šv. Mykolo g. 9	K. Sirvydo g. 6	Dailė
Nacionalinė dailės galerija	Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija	Alis Balbierių fotografijų paroda „Jono Meko žemė / The land of Jonas Mekas“	Dėl grandiozinių užmojų, įdomių eksponatų ir galbūt dar įdomesnių jų istorijų, o labiausiai dėl refleksyvaus požiūrio į vertybų rinkinius ir noro atsimaininti, pažinti savo žiūrovą, apsilankykite parodoje „Mirabile Visu / Nuostabu matyti“. Ji rengiamā švenčiant Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus įkūrimo 90-ąsias metines, pristatoma M. Žilinsko dailės galerijoje (Nepriklausomybės a. 12, Kaune). Kuratoriai: Osvaldas Daugelis ir Daina Kamarauskienė. Paroda veikia iki 2012 m. gegužės 27 d. Galerija dirba antradienį–sekmadienį 11–17 val.
<i>Konstitucijos pr. 22</i>	Paroda „Modernizacija“ (XIX a. 7–8 dešimtmečių Baltijos šalių menas, dizainas ir architektūra)	Stasio Vainiūno namai	
Paroda „Modernizacija“ (XIX a. 7–8 dešimtmečių Baltijos šalių menas, dizainas ir architektūra)	Ksenijos Jaroševaitės „Betliejus“	A. Goštauto g. 2–41	
Paroda „Mūsus metamorfiškoji ateitis“ (dizainas, techninė estetika ir eksperimentinė architektūra Sovietų Sąjungoje 1960–1980 m.)	Šiuolaikinio meno centras	Valento Leimonto paroda „Improvizacijos“	
Vilniaus paveikslų galerija	Vokiečių g. 2	KAUNAS	
<i>Didžioji g. 4</i>	Paroda „Pokyčių karta. Šiuolaikinis Indijos menas“	M. Žilinsko dailės galerija	
Juozo Bagdono paroda „Juozas Bagdonas – moderniosios dailės puoselėtojas“	Tonio Saadojos ir Flo Kasearu paroda „21.05.09“ / „14.06.09“	Nepriklausomybės a. 12	
„Nuo kalvystės iki aukškalystės. 1960–1990 m. metalo plastika Lietuvos dailės muziejaus rinkiniuose“	Karl Larsson paroda „Of or before the forum“	Paroda „Mirabile Visu / Nuostabu matyti“	
Radvilų rūmai	Dalios Dūdėnaitės ir Elenos Narbutaitės paroda „Miegalius“	Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus	
<i>Vilniaus g. 22</i>	Projektas „Fotofinišas“	Putvininkio g. 64	
Juozo Gecevičiaus paroda „Žemiško grožio daina“	Lietuvos aidos galerija	Antano Žmuidzinavičiaus 135-osioms gimimo metinėms skirta paroda	
Aniceto Jonučio tekstilės, akvarelės ir piešinių paroda „Saulėtos vižijos“	Trakų g. 13	Galerija „Meno parkas“	
Taikomosios dailės muziejus	Ksenijos Jaroševaitės skulptūros paroda „104 psalmė“	Rotušės a. 27	
<i>Arsenalo g. 3 A</i>	Kazimieras Zimblės piešiniai, monotipijos	Zinaidės Dargienės jubiliejinė paroda „Sapnų pagimdyti – aborigenai“	
Paroda „Götika. Renesansas. Barokas – Valdovų rūmų interjero vertybės“	Galerija „Vartai“	Maironio lietuvių literatūros muziejus	
Paroda „Tarp kasdienybės ir prabangos. Restauruoti Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų archeologiniai radiniai“	Vilniaus g. 39	Rotušės a. 13	
Paroda „Nuo mini iki maksi. Septintojo dešimtmecio mada“ (iš Aleksandro Vasiljevo Paryžiaus kolekcijos)	Žilvino Landzbergo ir Jaime'o Pitarcho paroda	„Sugrižimai“ (skirta iščiviu rašytojų kulturišniam gyvenimui Vokietijoje ir Austrijoje 1944–1950 metais)	
Lietuvos nacionalinis muziejus	Šv. Jono gatvės galerija	„Gabrielė Petkevičaitė-Bitė: rašytoja, pedagogė, politikė“ (1861–1943)	
Naujasis arsenolas	Šv. Jono g. 11	„Man patiko tik vandenys gilūs...“ (Vytautui Mačerniui – 90)	
<i>Arsenalo g. 1</i>	iki 30 d. – XVII tarptautinė Vilniaus ekslibrisų bienalė	„Poezija – man pasaulis“ (Julijai Švabaitei – 90)	
Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija	Tarptautinio medalių meno simpoziumo paroda „Mažosios Lietuvos raštijos veikėjai“	„Pasaulis – tarsi istabai pasaka“ (paroda skirta Juliu Viktorui Kaupui)	
Lietuva carų valdžioje	IV popieriaus meno liejinių simpoziumo paroda „Ko laukia elfai ir Kalėdų nykštukai?“	„Muziejaus istorijos fragmentai“ (paroda skirta muziejaus 75-mečio jubiliejui)	
Lietuvos valstiečių būties kultūra	Laimos Bronislavos Pučkorūtės paroda „Laikmečio fragmentas“	Keramikos muziejus	
Kryždirbystė	LDS Pamėnkalnio galerija	Rotušės a. 15	
„Kazio ir Gabrielės Varnelių dovanos“	Pamėnkalnio g. 1/13	Jurio Berginio (Latvija) paroda „Porcelianas“	
„Lietuvos laisvės diplomatų archyvai“	iki 31 d. – Algis Griškevičiaus paroda „Nuo-jautos“	Adelės ir Pauliaus Galaunių namai	
Gedimino Petraičio rinkinys „Tradicinė lietuvių skulptūra“	Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus	Vydūno al. 2	
Viktorijos Daniliauskaitės paroda	Pilies g. 40	Tekstilininkės Ramintos Baltrušytės kūrinių paroda „Išbalinti“	
Kazio Varnelio namai-muziejus	Teatro, muzikos ir kino muziejus	Rotušės a. 19	
<i>Didžioji g. 26</i>	Vilniaus g. 41	Arvydo Kašausko tapyba	
K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija	Vytauto Palaimos scenografijos paroda, skirta 100 metų jubiliejui	Kauno fotografijos galerija	
Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44	Paroda „Spalvos ir šokių paviliota“, skirta baletmeisterės, šokių pedagogės ir teatro dailinininkės Olgos Dubeneckienės-Kalpokienės 120-osioms gimimo metinėms	Rotušės a. 1 / Vilniaus g. 2	
VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA	Juvelyrikos paroda „Dreamscape“	Menininkų namai	
Galerija „Akademija“	Savicko paveikslų galerija	V. Putvininkio g. 56	
<i>Pilies g. 44/2</i>	Trakų g. 7	Paroda „Juozas Grūšas menininkų akimis“	
Vytauto Kaušinio fotografijos	iki 30 d. – Kalėdinė paroda	Galerija „Aukso pjūvis“	
Tatjanos Kazimierėnės grafika	Galerija AV17	K. Donelaičio g. 62 / V. Putvininkio g. 53	
VDA parodų salės „Titanikas“	Aušros Vartų g. 17	Artūro Rimkevičiaus kūrybos paroda	
<i>Maironio g. 3</i>	Juvelyrikos paroda „Dreamscape“	iki 31 d. – Mikalojus Šalkausko ir Alfonso Vilpišausko tapybos paroda (iš ciklo „Duetai“)	
Paroda „Justinas Vienožinskis ir jo mokiniai“	Savicko paveikslų galerija	KLAIPĖDA	
Lino L. Katino tapybos paroda „Mėlynas grabas in C Sharp“	Trakų g. 7	Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšačio galerija	
Petro Mazūro paroda „Šviesos barjeras“	iki 30 d. – Kalėdinė paroda	Liepų g. 33	
VDA Senieji rūmai	Galerija „Actus magnus“	Česlovo Janušo (1907–1993) paroda „Prie Baltijos ir prie Atlanto“	
<i>Maironio g. 6</i>	Pilies g. 36–44	Paroda „Arbit Blatas. Sugržimas į tėvynę“	
VDA Tapybos katedros II kurso studentų paroda „Jaunieji tapytojai Justinui Vienožinskui“	Fotografės Izabelos Nowak (Varšuva) projektas „Kairė, dešinė“	Dano Andriulionio tapybos paroda „Keliai“	
Tekstilės galerija „Artifex“	Užupio galerija“	KKKC parodų rūmai	
<i>Gaono g. 1</i>	Užupio g. 3	Aukštajii g. 1 / Didžioji Vandens g. 2	
Renatos Tamošiūnaitės paroda/projektas „B.U.T.A.S.“	iki 31 d. – juvelyrės paroda „Nustebink mane 011“	Tarptautinė stiklo meno paroda „Vitrum Balticum V. Image Memory“	
„ARgenTum“ galerija	Užupio meno inkubatorius	Tekstilės meno paroda „En Face“	
<i>Latako g. 2</i>	Užupio g. 2A	Baroti galerija	
Paroda „Pėdsakai“	Paroda „Metgalis 2011“	Aukštajii g. 3/3a	
A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“	Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija	Klaipėdos krašto aukšakalijų „Pradžia“	
<i>Dominiškanų g. 15</i>	Vilniaus g. 39/6	Klaipėdos galerija	
Galerijoje eksponuojami lietuvių liaudies drabužiai ir audiniai, Tamošaičių kūrinių	iki 30 d. – paroda „Laimės receptai“	Daržų g. 10 / Bažnyčių g. 4	
	Seimo parodų galerija	Grafikos darbų paroda „Stiprus vanduo – 1“	
	Gedimino pr. 53	„Herkaus galerija“	
	Roko Beržiūno darbų paroda „Snieguotos abstrakcijos“	Herkaus Manto g. 22	
	23 d. 11–15 val. – Henrico Cipario kūrybos paroda „Gyvenimo išgyvenimai“	Latvių tapytojų paroda „Baltijos spalvos“	

<p>tas (teatras „Atviras ratas“)</p> <p>28 d. 19 val. <i>Juodojoje salėje</i> – teatralizuotas koncertas „MetroNomes“. Rež. – Z. Antonyan (teatro judėjimas „No Theatre“)</p> <p>28 d. 19 val. <i>Kišeninėje salėje</i> – C. Graužinio „VIISKAS ARBA NIEKO“ Rež. – C. Graužinis („cezario grupė“)</p> <p>29 d. 17.30 <i>Juodojoje salėje</i> – „TELEFONŲ KNYGA“ Rež. – V. Bareikis („No Theatre“)</p> <p
--

„Bastūnas, siuvėjas, kareivis, šnipas“

Savaitės filmai

Bastūnas, siuvėjas, kareivis, šnipas ****

Pasakojimas apie sovietų „kurmio“, veikiančio pačioje britų žvalgybos širdyje, gaudynes. Tarp įtariamųjų – keturi aukšti M16 pareigūnai. Jie visi – seni bylą neoficialiai tiriančio Džordžo Smailio pažymėti ir net draugai. Smailis atsidūrė pensijoje prieš savo valią, jis suvokia savo padėties dviprasmiškumą, bet eis iki galio. Nepaisant įtampos, filmą žiūrėti malonu, nes dailininkai ir kostiumų kūrėjai pateikė įtaigų retro, tiksliai atkurdami 8-ojo dešimtmecio pradžią. Filmas, kuriamė pagrindinius vaidmenis kuria Gary Oldmanas, Johnas Hurtas ir Colinas Firthas, – Johno Le Carre romano ekrанизacija. Buvo žvalgybininkas Le Carre romane apraše sovietų šnipo Kimo Philby demaskavimo operaciją (Prancūzija, D. Britanija, Vokietija, 2011). (Vilnius, Kaunas)

Čiko ir Rita ***

Tai pasakojimas apie didelę talentingo pianisto Čiko ir gražios, nuostabių balsu apdovanotos Ritos meilę. Jų istorija prasidėda 1948-aisiais Kuboje, bet likimas nublokš meiliūsius į Niujorką, Paryžių ir net Holivudą. Tikra istorija besiremianti filmo herojus sujungė geismas ir muzika: skamba džiazas, samba, mamba... Būtent muzika kuria emocijų tirštą retro stiliaus reginį ir suteikia ritmą gana neįprastam, gruodžio pradžioje geriausiu Europos animaciniu filmu paskelbtam Fernando Truebos („Oskaras“ už „Belle époque“), Javiero Mariscalio ir Tono Errandos kūriniui. „Čiko ir Rita“ primena atgaivintą „story board“ – pieštų filmo kadruotę. Bet paprasta naracija, kurią pabrėžia ir storos piešinių linijos, puikiai atitinka sumanytą formą (Ispanija, D. Britanija, 2011). (Vilnius)

Nesveikai laiminga ***

Bravūrišką smulkiaburžuazinę Anne Sewitsky komediją „Nesveikai laiminga“ norvegai šiemet pristatė „Oskarui“. Kai dvi šeimos gyvenimo križę išgyvenančios poros atsiduria kaimynystėje ir dar norvegiškos žiemos apsuptyje, kitaip ir negali būti: tarp jų kas nors išvyks. To „ko nors“ laukti ilgai nereikia. Seksuo ir artumo pasiliugusi Kaja (Agnes Kittelsen) bemažant pradės romaną su žmonos neištikimybės iškaudintu Signe. Homoseksualumą slepiantis Kajos vyras pasijus įvaikstas dvigubai. Racionaliausia iš keturių personažų – Signės žmona pabandyti viską sustatyti į savo vietas. Ir jai, žinoma, pavyks. Finale herojai nebebus tokie, kokie buvo pradžioje. Nepasikeis tik porų vaikai. Idomiai prasidėjusi jų linija – Kajos sūnūs su juodaodžiu kaimynų įvaikiu žaidžia vergo ir šeimininko žaidimą – taip ir liks nebaigtą. Filmo privalumas – skeptiškai save vertinantys nevykėliai personažai, humoro dozė ir vykė dialogai, bet nuvilia beveik sterilius komedijos fonas – balti sniegynai ir choro repeticijos, lyg personažų gyvenime nevyktų nieko daugiau (Norvegija, 2010). (Vilnius)

Turime popiežių! ****

Italų režisierius Nanni Moretti mėgsta provokuoti. Ir šiakart jis pasirinko provokuojantį išėties tašką: išrinktas popiežiumi kardinolas Melvilis (nuostabus Michelis Piccoli) pabūgsta atsakomybės ir pabėga į Vatikano. Nepadeda nei spaudos atstovo (Jerzy Stuhr), nei psichoanalitiko (Nanni Moretti) įtikinėjimai. Melvilis kliaidžioja po Romą, gal pirmąkart norėdamas suprasti, kas jis yra ir ko norėtų pats. Tačiau nepaisant gausių komiškų situacijų – psichoanalitikas elgiasi su konklavon susirinkusiais kardinolais tarsi su vaikais – filmas persmelktas keistos melancholijos ir ilgesio. Pamažu atsiveria vis sudėtingesnės temos, todėl ši Moretti pokštą galima traktuoti ir kaip šiuolaikinės Bažnyčios alegoriją: net ir norédama tik gero, ji nebegal pakelti vis didesnės atsakomybės ir lūkesčių, atsilepti į naujuju laikų problemas. Pabėgės popiežius nori būti tiesiog žmogumi. Gal atėjo laikas tai jam leisti? (Italija, 2011). (Vilnius)

***** – šedevras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Kinas – Živilė Pipinytė | Publicistika – Laima Kreivytė

Stilius – Rita Markuliūnė | Dizainas – Jokūbas Jacobskis

Maketas – Vanda Čemerkaite | www.7md.lt – Julijus Lozoraitis

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

23, 26–29 d. – Batuotas katinas Pūkis (3D, JAV) – 11.45, 14.30, 17.10, 20 val.; 24 d. – 11.45, 14.30; 25 d. – 14.30, 17.10, 20 val. 23, 26–29 d. – Batuotas katinas Pūkis (JAV) – 11, 13.30, 15.45, 18.15, 20.45; 24 d. – 11, 13.30, 15.45; 25 d. – 13.30, 15.45, 18.15, 20.45 (lietuvių k.); 23, 24, 26–29 d. – 12.15, 14.50; 25 d. – 14.50. 23, 25–29 d. – Bastūnas, siuvėjas, kareivis, šnipas (D. Britanija, Vokietija) – 13.15, 16, 18.45, 21.45; 24 d. – 13.15, 16 val. 23–27, 29 d. – Nesveikai laiminga (Norvegija) – 16.55, 19.05, 21.10; 28 d. – 16.55, 21.10 26–29 d. – Šerlokas Holmsas 2: šešelių žaidimas (JAV) – 19.15, 22 val. 28 d. – Artistas (Prancūzija) – 19.05

23, 26–29 d. – Eglutės 2 (Rusija) – 11.30, 14, 16.30, 19, 21.30; 24 d. – 11.30, 14, 16.30; 25 d. – 14, 16.30, 19, 21.30 23 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 12.30, 15, 17.20, 17.45, 19.40, 20.30, 22 val.; 24 d. – 12.30, 15 val.; 25 d. – 15, 17.20, 17.45, 19.40, 20.30, 22 val.; 26 d. – 12.30, 15 val.; 27 d. – 17.45, 19.40, 20.30 23, 25 d. – Nejmanoma misija. Šméklos protokolas (JAV) – 13, 15.45, 18.30, 20, 21.30; 24 d. – 13, 15.45; 26–29 d. – 13, 15.45, 18.30, 21.30 23, 26–29 d. – Šerlokas Holmsas 2: šešelių žaidimas (JAV) – 18.30; 23, 24, 26–29 d. – Linksmonios pédutės 2 (3D, Australija) – 10.15; Linksmonios pédutės 2 (Australija) – 11 val.; Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 15.15

Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 15.15; 23, 24 d. – Linksmonios pédutės 2 (Australija) – 12.15; 26–29 d. – 12.15, 15 val.; 23, 24, 26–29 d. – Linksmonios pédutės 2 (3D, Australija) – 10.15; Brėkštanti aušra. 1 dalis (JAV) – 17.30

Skalvija

23 d. – Stebuklų laukas (rež. M. Survila) – 17 val.; 22 d. – Anapus (Švedija) – 17 val.; 23 d. – 20.50; 26 d. – 17 val.; 27 d. – 21.40; 28 d. – 18.30; 29 d. – 17 val.; 22 d. – Apie dievus ir žmones (Prancūzija) – 21 val.; 23 d. – 18.20; 26 d. – 14.30 (seansas senoriams); 27 d. – 19.30; 29 d. – 20.20 26 d. – Pragaro marimbos (Gvatemala, Meksika, Prancūzija) – 18.50; 28 d. – 17 val.; 29 d. – 18.50; 26 d. – Gyvenimo medis (JAV) – 20.10; 27 d. – 17 val.; 28 d. – 20.20

Pasaka

23 d. – Kaip suomiai Kalėdų senelj... (Suomi, Norvegija, Prancūzija, Švedija) – 17, 19.45, 21.30; 25 d. – 15, 16.45, 20.45; 26 d. – 17, 18.45, 20.45; 27 d. – 18 val.; 28 d. – 17.15 23 d. – Čiko ir Rita (Ispanija, D. Britanija) – 17.30, 19.30, 21.15; 25 d. – 20, 21.45, 17, 19 val.; 26 d. – 17.30, 19, 21.30; 27 d. – 19, 21 val.; 28 d. – 17.45, 19, 21.30; 29 d. – 17, 21.30 23 d. – Gabalėlis dangaus (JAV) – 17.45; 29 d. – 18 val. 23 d. – Viena diena (JAV, D. Britanija) – 18.45, 20.45; 27 d. – 15, 16, 17 val.; 28 d. – 19.30, 21.30; 29 d. – 21.15 25 d. – Paslaptingas sodas (JAV) – 16 val. 25 d. – Turime popiežių! (Italija) – 18 val.; 26 d. – 19.30; 29 d. – 19 val. 25 d. – Oda, kurioje gyveno (Ispanija) – 18.45; 26 d. – 20.30 25 d. – Bilis Eliotas (D. Britanija) – 21 val. 26 d. – Kalėdinis „Teatriuko“ koncertas visai šeimai – 15 val.; 27 d. – Beždžionautojos 18.30, 20.30; 28 d. – 20.30 29 d. – Morčius, arba Katyčė juoda, o katinas baltas (Jugoslavija, Prancūzija, Austrija, Vokietija) – 19 val. 29 d. – Maradona pagal Kusturicą (dok. f., Prancūzija, Ispanija) – 20 val.

Ozo kino salė

23, 24 d. – Bārzakh (rež. M. Kvedaravičius) – 14 val.; 23, 24 d. – Aš taip pat (Ispanija, drama) – 16 val.; 23, 24 d. – Virtuvė sielai (Vokietija) – 18 val.; 31 d. – 14, 18 val.; 26 d. – Aš aptarnauvau Anglijos karalių (Čekija) – 14 val.; 27, 30 d. – 16 val.; 28 d. – 18 val.; 26, 27, 30 d. – Zero 2 (rež. E. Velyvis) – 18 val.; 27, 28 d. – Sapnas (P. Korėja) – 14 val.; 28 d. – Pragaro marimbos (Gvatemala, Meksika, Prancūzija) – 16 val.; 29 d. – Viskas, ką myliu (Lenkija) – 16, 18 val.; 30 d. – Prie jūros (Meksika) – 14 val.; 31 d. – 16 val.

KAUNAS

Forum Cinemas
23 d. – Batuotas katinas Pūkis (3D, D. Britanija, JAV) – 10.30, 13.15, 16, 18.45, 21.30; 24 d. – 10.30, 13.15, 16 val.; 23–29 d. – Batuotas katinas Pūkis (D. Britanija, JAV) – 11.45, 14, 16.30; 23, 26–29 d. – Melancholija (Danija, Prancūzija, Švedija, Vokietija) – 12.30, 15.30, 18.15, 20.15; 24 d. – 12.30, 15.30; 23, 24, 26–29 d. – Alvinas ir burundukai 3 (JAV) – 11.15, 13.30, 15.45, 18 val. 23, 26–29 d. – Eglutės 2 (Rusija) – 16.15, 21.30; 24 d. – 16.15; 25 d. – 15.45, 18 val.; 23 d. – Naujieji metai Niujorke (JAV) – 18.30, 21 val.; 23, 24, 26–29 d. – Linksmonios pédutės 2 (Australija) – 10.55; 23, 26–29 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 20.45, 23 val.; 24 d. – 23 val.; 25 d. – 23 val.; 23, 25–27, 29 d. – Dangoraižio apiplėšimas (JAV) – 21.15, 22.15; 24, 28 d. – 22.15

23 d. – Nejmanoma misija. Šméklos protokolas (JAV) – 12, 14.45, 18.15, 20.15, 21.15, 23.15; 24 d. – 12, 14.45; 26–29 d. – 12,

14.45, 18.15, 21.15; 23 d. – Eglutės 2 (Rusija) – 13.30, 16, 18.30, 21, 23.30; 24 d. – 13.30, 16 val., 26–29 d. – 13.30, 16, 18.30, 21 val.; 23, 24, 26, 28, 29 d. – Alvinas ir burundukai 3 (JAV) – 10.45, 12.45, 15, 17.15; 27 d. – 10.45, 12.45, 15 val.; 23, 24 d. – Kalėdų Senelio slaptųjų tarnyba (3D, D. Britanija, JAV) – 12.30, 18 val.; 23, 26–29 d. – Naujieji metai Niujorke (JAV) – 19.30, 22 val.; 23, 24, 26–29 d. – Linksmonios pédutės 2 (3D, Australija) – 10.15; Linksmonios pédutės 2 (Australija) – 11 val.; Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 15.15

Cinamonas

25–29 d. – Šerlokas Holmsas 2: šešelių žaidimas (JAV) – 18.30; 23, 26–29 d. – Batuotas katinas Pūkis (3D, JAV) – 10.45, 14.45, 16.45, 18.45; 24 d. – 10.45, 14.45, 16.45; 25 d. – 14.45, 16.45, 18.45; 23, 26, 27, 29 d. – Batuotas katinas Pūkis (JAV) – 11.30, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30; 24 d. – 11.30, 13.30, 15.30; 25 d. – 13.30, 15.30, 17.30; 23, 24, 26–29 d. – Alvinas ir burundukai 3 (JAV) – 10.30, 12.25, 14.20, 16.30; 25 d. – 14.20, 16.30, 23, 24, 26–29 d. – Eglutės 2 (Rusija) – 15.45, 20, 22.15; 25 d. – 15.45; 23, 25–29 d. – Nejmanoma misija. Šméklos protokolas (JAV) – 13, 15.45, 18.30, 21.30; 24 d. – 13, 15.45 23, 24, 26–29 d. – Kalėdų Senelio slaptųjų tarnyba (3D, D. Britanija, JAV) – 12.45; Kalėdų Senelio slaptųjų tarnyba (D. Britanija, JAV) – 11.45, 13.45, 18 val.; 24, 28 d. – 11.45, 13.45; 25 d. – 13.45, 18 val.; 23 d. – Naujieji metai Niujorke (JAV) – 18.30, 21 val.; 23, 24, 26–29 d. – Linksmonios pédutės 2 (Australija) – 10.55; 23, 26–29 d. – Tadas Blinda. Pradžia (rež. D. Ulvydas) – 20.45, 23 val.; 24 d. – 23 val.; 25 d. – 23 val.; 23, 25–27, 29 d. – Dangoraižio apiplėšimas (JAV) – 21.15, 22.15; 24, 28 d. – 22.15

KLAIPÉDA

Forum Cinemas

23, 26–29 d. – Batuotas katinas Pūkis (3D, D. Britanija, JAV) – 10.30, 13.15, 16, 18.45, 21.30; 24 d. – 10.30, 13.15, 16 val.; 23–29 d. – Batuotas katinas Pūkis (D. Britanija, JAV) – 11.45, 14, 16.30; 23, 26–29 d. – Šerlokas Holmsas 2: šešelių žaidimas (JAV) – 19 val.; 23, 26–29 d. – Linksmonios pédutės 2 (3D, Australija) – 12.30, 15.30, 18.15, 20.15